

SENİMEN BOLASHAQ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ БІРЛЕСТІГІ

SANA 360

«Саналы қоғам –
сапалы мемлекет.

Сапалы мемлекет –
тәрлі елдің кепілі.»

— **Нұркен Асанов**

№ 1 (01)
ҚАЗАН, 2026

ШЫҒАРЫЛЫМ ТАҚЫРЫБЫ: **БАЛАЛАРДЫҢ КӘСІБИ БАҒДАР КОМПАСЫ**

*Баланың өз жолын табуына және
болашаққа сеніммен қадам
басуына қалай көмектесуге
болады?*

АҚЫЛМЕН ОҚЫП, ЖҮРЕКПЕН ЖЕТКІЗ

«СЕНИМЕН БОЛАШАҚ» РҚБ ТУРАЛЫ

«Сенімен Болашақ» республикалық қоғамдық бірлестігі – 2021 жылғы 28 шілдеде қоғам қайраткері, кәсіпкер Нұркен Жарылқапұлы Асановтың бастамасымен құрылған коммерциялық емес ұйым.

МИССИЯ

Қоғамның жалпы жауапкершілігін арттыру, Қазақстандағы азаматтық қоғамның білімі мен дағдыларын нығайту, азаматтық сана-сезімді дамыту және саналы азаматтық қоғам мәдениетін қалыптастыру.

SANA 360

SANA 360 - адам, қоғам және қазіргі әлем туралы ғылыми-көпшілік әрі танымдық журнал.

«SANA» - саналылық, ал «360» - әлемге, адамға және айналада болып жатқан үдерістерге кең әрі терең көзқараспен қарауды білдіреді. Журнал өзекті мәселелерді психология мен әлеуметтану призмасы арқылы қарастырып, оқырманның өзін де, айналасындағыларды да тереңірек түсінуіне, өрісін кеңейтуіне жәрдемдеседі.

Азаматтарға, мамандарға, ата-аналарға және өз болмысы мен қоршаған ортаны тануға ынтызар барша оқырманға арналған.

Материалдарды ұсыну: info@senimenbolashaq.kz

МАҚАЛАЛАР • СҰХБАТТАР • ЧЕК-ЛИСТТЕР • ЖАТТЫҒУЛАР • ПРАКТИКАЛЫҚ КЕҢЕСТЕР

БҰЛ ШЫҒАРЫЛЫМДА

2 ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖОЙЫЛЫП
БАРА ЖАТҚАН
МАМАНДЫҚТАР: КӘСІПТЕР
НЕГЕ КЕЛМЕСКЕ КЕТЕДІ?

7 КӘСІБИ БАҒДАР БЕРУ ОҚУ
ОРНЫНА ТҮСЕР СӘТТЕ ЕМЕС,
ӘЛДЕҚАЙДА ЕРТЕ
БАСТАЛАДЫ

12 КӘСІПТІК БАҒДАР
БЕРУДЕГІ ТӘЖІРИБЕМІЗ:
САНАЛЫ ТАҢДАУДАН -
СЕНІМДІ БОЛАШАҚҚА

17 АЛ БАЛАҢЫЗ БЛОГЕР
БОЛҒЫСЫ КЕЛСЕ ШЕ?

19 ЗУМЕРЛЕР МЕН АЛЬФА
БУЫНЫНЫҢ МАМАНДЫҚ
ТАҢДАУЫ

22 КӘСІПКЕ БАСТАР ЖОЛ: ЖАС
МЕТАЛЛУРГ ПЕН
БОРТСЕРІКТІҢ ХИКАЯСЫ

25 АТА-АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН
ПРАКТИК-КЕҢЕСТЕР

ЖУРНАЛ РЕДАКЦИЯСЫ

БАСПАГЕР:

«СЕНІМЕН БОЛАШАҚ» РҚБ

АСАНОВ НҰРКЕН ЖАРЫЛҚАПҰЛЫ

«Сенімен Болашақ» РҚБ **Құрылтайшысы** және
идея Авторы, қоғам қайраткері,
Қазақстан Азаматтық альянсының
вице-президенті

СЕРИКБЕКОВА ГУЛЬШАТ БАҚЫТКЕЛДІҚЫЗЫ

«Сенімен Болашақ» РҚБ төрағасы

БАС РЕДАКТОР:

ТОКЖУМАНОВА КАМИЛА

«Саналы ата-ана Академиясы» Ректорының м.а.,
әлеуметтік ғылымдар магистрі, психолог

ШЫҒАРУШЫ РЕДАКТОР:

ҚҰРМАНГАЛИЕВА ДИАНА

digital-продюсер

АВТОРЛАР:

ДҮЙСЕМБЕКОВА ТОҒЖАН

«Саналы ата-ана Академиясы» психологы

ЛЯЩЕНКО АННА

«Саналы ата-ана Академиясы» психологы

ДИЗАЙНЕР:

ТЛЕУБЕРДИНОВА АЛИМА

Өнертану ғылымдарының магистрі

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАН!

Қоғамның өзі де адаммен бірге өзгереді. Ендеше, қоғамның жақсы жаққа өзгеруіне себепкер болатын адам қандай болуы керек?

Адам – қоғамның өзегі. Әрқайсымыздың өз болмысымыз, өз әлеміміз, өз таңдауымыз бен өмірлік ұстанымымыз бар. Бірақ адамды қоғамнан, ал қоғамды адамнан бөле-жара қарау мүмкін емес. Себебі біздің әрбір әрекетіміз, сөзіміз бен таңдауымыз айналамыздағы адамдарға әсер етеді. Сол сияқты өзіміз де қоғамдық ортадан тыс өмір сүре алмаймыз. Қоғамның дамуы бір адамның ғана емес, баршамыздың ортақ жауапкершілігіміз. Өзара түсіністік пен бір-бірімізге деген құрмет бар жерде ғана берекелі орта қалыптасады. Сондықтан қоғамның сапасы әр адамның санасы мен мәдениетіне, адамгершілігі мен жауапкершілігіне тікелей байланысты.

Біз «Саналы қоғам – сапалы мемлекет» деген қағидаға сенеміз. Ал саналы қоғам өз таңдауын түсінетін, ойын еркін жеткізе алатын, өзгені тыңдай білетін және әр ісіне жауапкершілікпен қарайтын адамнан басталады.

Sana 360 – психология мен әлеуметтануды ғана сөз ететін журнал емес. Бұл Адам мен Қоғам туралы ой бөлісетін, өзекті мәселелерді талқылайтын, ізденуге және түсінуге жетелейтін қоғамдық-ағартушылық алаң.

Sana 360 атауының өзі белгілі бір мағынаны білдіреді. Адамға бір қырынан емес, оның болмысын жан-жақты танып, тұлғалық дамуының барлық қырын қамтитын 360 градустық көзқарас.

Әр шығарылымда біз бір қарапайым, бірақ маңызы зор сауалға жауап іздейміз: Біз бүгін қандай адамды қалыптастырып жатырмыз? **Не ексек, соның жемісін көреміз демекші**, бұл сауал «Сенімен Болашақ» РҚБ қызметінің де негізгі өзегінің бірі. Өйткені саналы қоғам құру, әр адамның өзінен басталатын үлкен жол, **әрі жауапкершілік**.

Яғни, бізбен сіздің басты мақсатымыз, өзіне, отбасына, айналасына және елінің болашағына жауапкершілікпен қарайтын, **немқұрайлықтан ада**, саналы тұлғаның қалыптасуына ықпал ету.

Алғашқы шығарылым біз үшін ерекше маңызды. Себебі, бұл, жаңа журналдың дүниеге келуі ғана емес, адам мен қоғам туралы жаңа әңгіменің басталуы. Олай болса, жаңа көзқарасқа бірге қадам басайық!

Саналы адам мен саналы қоғамның қалыптасуы жайлы сыр шертетін «Sana 360» журналының алғашқы санына қош келдіңіз!

**Құрметпен,
Гульшат Серикбекова**

БАЛАЛАРДЫҢ КӘСІБИ БАҒДАР КОМПАСЫ

«МАМАНДЫҒЫҢДЫ АНЫҚ ТАҢДАДЫҢ БА?»

**ЖАСТАРДЫҢ
ШАМАМЕН 28%-Ы
ОҚУ ОРНЫН
БІТІРГЕН СОҢ ӨЗ
МАМАНДЫҒЫ
БОЙЫНША
ЖҰМЫС ТАБА
АЛМАЙДЫ.**

Дереккөз: ҚР Ғылым және
жоғары білім министрлігі,
түлектерді жұмысқа
орналастыру мәліметтері
(2023)

Кіріспе

Кәсіби бағдар – әрбір адам өмірінің ажырамас бөлігі. Болашақ мамандықты таңдау мәселесі көбіне мектеп бітірер шақта, колледжге немесе университетке түсер сәтте ғана өзекті болып көрінеді. Алайда кәсіби өзін-өзі айқындау – бір реттік шешім емес, баланың балалық шағынан басталатын ұзақ үдеріс.

Қазақ халқының дүниетанымында адамның өмір жолын айқындайтын таңдауларға әрдайым ерекше мән берілген. Тіпті ел ішінде «Өмірде екі нәрседен жаңылмау керек: бірі – жар таңдаудан, екіншісі – мамандық таңдаудан» деген әзілге жақын, бірақ астары терең сөз бар.

Әзіл болғанымен, бұл сөздің түбінде үлкен өмірлік шындық жатыр. Өйткені екі дүниеде адамның кейінгі өміріне тікелей ықпал ететін маңызды шешім.

Ал бүгінгі таңда мамандық таңдау мәселесі бұрынғыдан да өзекті. Жаңа кәсіптер пайда болып, еңбек нарығы өзгеріп жатқан заманда жасөспірімнің болашақ мамандығын кездейсоқ емес, өз қабілеті мен қызығушылығын танып, саналы түрде таңдауы маңызды.

Баланың кәсіби бағдар алуында отбасының орны ерекше. Ата-ана балаға көмектескісі келіп, байқаусызда өз тәжірибесіне, «сенімді мамандық» туралы түсінігіне немесе жеке үміттеріне арқа сүйеуі мүмкін. Дегенмен, ең табысты әрі баянды жол – баланың өз қызығушылығына, қабілетіне және жеке ерекшеліктеріне сай келетін таңдау.

Сол себепті ата-ананың басты міндеті – мамандықты баланың орнына таңдау емес, оның өз болмысын тануына жәрдемдесу, қызығушылықтары мен құндылықтарын зерттеуге бағыт беріп, саналы әрі дербес шешім қабылдауына жағдай жасау.

Қазақстандағы жойылып бара жатқан мамандықтар: Кәсіптер неге келмеске кетеді?

Технологиялық прогресс, автоматика және цифрландыру еңбек нарығын түбегейлі өзгертуде. Әлемдегідей, Қазақстанда да кейбір мамандықтар біртіндеп сұраныстан шығып барады. Әрине, бұл процесс бірден орын алмайды; жаңа технологияларды енгізу кезең-кезеңімен жүріп, олардың адам еңбегін қаншалықты алмастыра алатыны сараланады.

Мамандықтардың жойылу себептері:

- Үдерістердің автоматтандырылуы
- Цифрландыру
- Белгілі бір қызмет түрлеріне сұраныстың төмендеуі
- Глобализация және аутсорсинг

Қазақстанда жойылу шегінде тұрған мамандықтар салалары:**• Ауыл шаруашылығы:**

2025–2035 жылдар аралығында жемшөп дайындаушы, тамақ өнімдерін сұрыптаушы, ет өнімдерін өлшеп-ораушы, таразышы, таңбалаушы және қаптаушы мамандықтарына сұраныс азаяды. Себебі — автоматтандырылған желілер мен цифрлық есепке алу жүйелері қол еңбегін ығыстыруда.

• Құрылыс:

Шатыршы, оқшаулаушы, сызбашы, монтаждаушы, сылақшы, тас өңдеуші және жүк көлігі жүргізушілеріне сұраныс төмендейді. BIM-технологиялар, роботтандырылған құрылыс әдістері мен модульдік жүйелер қол жұмысының көлемін азайтады.

• Энергетика:

Энергия тұтынуды бақылаушылар, жабдықтарды аралап тексерушілер, диспетчерлер мен операторлар азаяды. Интеллектуалды мониторинг жүйелері нысандарды қашықтан басқаруға мүмкіндік береді.

• Ақпараттық технологиялар:

2035 жылға қарай Web-сайт әкімшісі, веб-беттерді әзірлеуші, Web-мастер, техникалық қолдау маманы секілді қызметтер жойылуы мүмкін. Олардың міндеттерін бұлтты сервистер, low-code/no-code платформалары мен жасанды интеллект атқарады.

• Машина жасау саласы

Сонымен қатар, есепшілер, бухгалтер көмекшілері, таңбалаушылар, түгендеу жүргізу жөніндегі қызметкерлер мен қоймалардың біліктілігі төмен жұмысшылары арасында еңбек орындарының қысқаруы күтілуде. Бұған өндірістік үдерістерді ауқымды цифрландыру, қойма кешендерін толықтай автоматтандыру және есепке алудың интеллектуалды цифрлық жүйелерін кеңінен енгізу басты себеп болмақ.

• Тау-кен металлургия өнеркәсібі

Тәуекел аймағында ұңғушілер, конвейер машинистері, сынама алушылар, маркшейдерлік жұмыстарды орындайтын тау-кен жұмысшылары, бұрғылау қондырғыларының машинистері, бункеровщиктер мен бақылаушы-технологтар тұр. Заманауи өндірістік кәсіпорындар роботтандырылған техникалық кешендерге, жүктерді тасымалдаудың автоматтандырылған жүйелеріне және өндірістік үдерістерді цифрлық бақылау платформаларына қарқынды түрде көшуде.

• Мұнай-газ саласы

Күнделікті қайталанатын, біркелкі операцияларды атқаратын жұмыскерлерге, маркшейдерлерге, өндірістік ағындарды тазалаушыларға, өріс операторлары мен мұнай дайындау операторларына сұраныс едәуір төмендейді. Бұл үдеріс «цифрлық кен орны» тұжырымдамасының тез арада дамуымен, қашықтан мониторинг жүргізу жүйелерінің және автоматтандырылған басқару кешендерінің жаппай енгізілуімен тікелей байланысты.

• Туризм саласы

Жол жүру билеттерін сату агенттері, швейцарлар, портье, туристік агенттіктердің офис-менеджерлері мен тапсырыстарды брондау операторлары секілді мамандықтар біртіндеп тарих қойнауына кетеді. Сервистік онлайн-қызметтер, мобильді қосымшалар мен цифрлық платформалар саяхатшыларға ешқандай аралық делдалдарсыз-ақ сапарларын өз бетінше толықтай жоспарлауға кең мүмкіндік береді.

• Көлік және логистика саласы

2025–2035 жылдар аралығында рульшілер мен штурмандарға, механизацияланған жабдықтардың жүргізушілеріне, паровоз от жағушыларына, кеден агенттеріне, паспорттық бақылау мамандарына және локомотив бригадаларын шақырушыларға сұраныс айтарлықтай төмендейді.

2025–2035 жылдар аралығында Қазақстанның еңбек нарығы автоматтандыру, цифрландыру және жасанды интеллектінің дамуы ықпалымен белсенді түрде өзгертін болады. Күнделікті және қайталанатын операцияларды орындауға байланысты кәсіптер жойылу қаупіне көбірек ұшыраса, цифрлық, талдамалық және технологиялық құзыреттерге ие мамандарға деген сұраныс арта түседі.

Кейбір кәсіптер жойылғаннан кейін еңбек нарығында жаңа мамандықтар пайда болып қана қоймай, бұрыннан қалыптасқан кәсіптер де трансформацияланады. Көптеген кәсіптер толығымен жойылып кетпейді, алайда цифрландыру, автоматтандыру және жаңа технологияларды енгізу ықпалымен олардың мазмұны, қажетті құзыреттері мен мамандарға қойылатын талаптар елеулі түрде өзгереді.

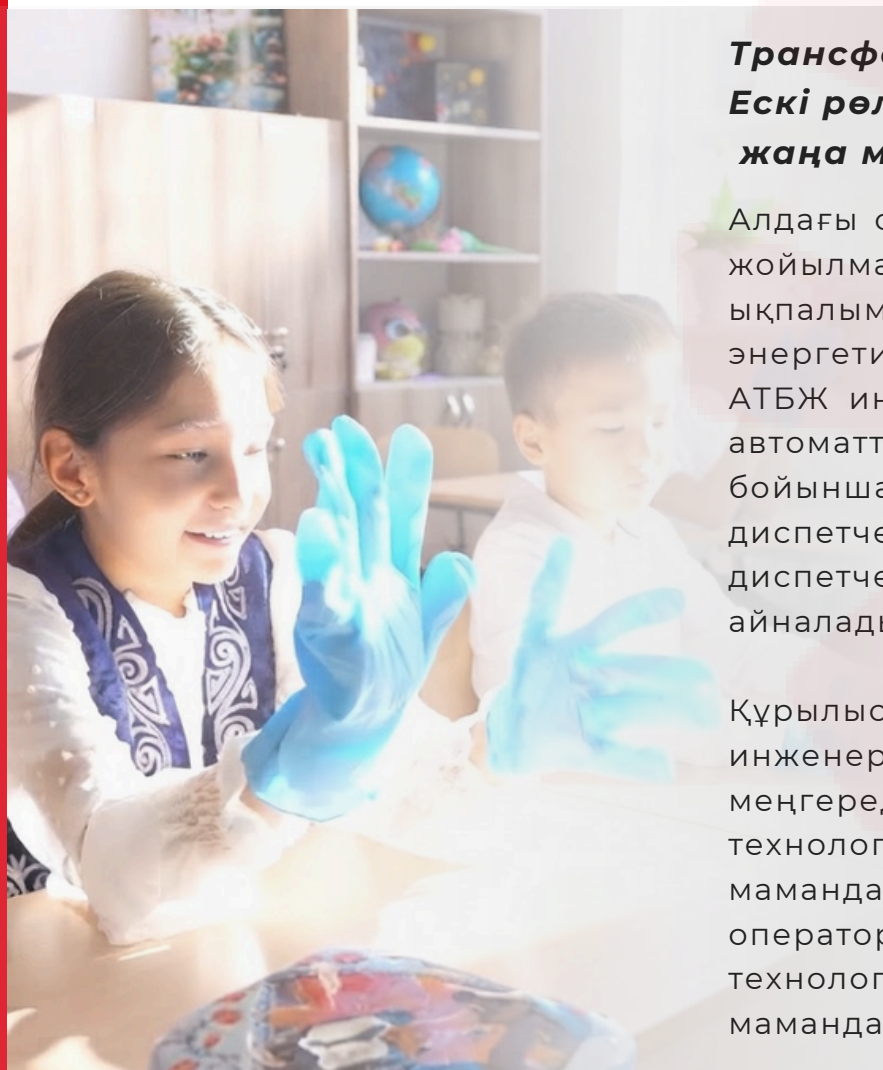
Дәл осындай кәсіптер трансформацияланатын кәсіптер санатына жатады.

Трансформацияланатын кәсіптер: Ескі рөлдердің орнына - жаңа міндеттер

Алдағы онжылдықта көптеген кәсіптер жойылмай, жаңа технологиялардың ықпалымен өзгереді. Өнеркәсіп пен энергетикада электр слесарьлары, АТБЖ инженерлері мен IT-мамандары автоматтандырылған басқару жүйелері бойынша инженерлерге, ал диспетчерлер зияткерлік диспетчерлеу операторларына айналады.

Құрылыс пен тау-кен саласында инженерлер 3D-модельдеуді меңгереді, маркшейдерлер цифрлық технологиялар мен лазерлік сканерлеу мамандарына, ал өндіріс операторлары аддитивті технологиялар мен 3D-басып шығару мамандарына айналады.

Көлік саласында да елеулі өзгерістер жүріп жатыр. Жүк және арнайы техника жүргізушілері біртіндеп пилотсыз көліктерді басқаруға, ал пойыз машинистері теміржол құрамдарын қашықтан бақылауға көшуде.

Цифрлық кәсіптер де айтарлықтай өзгеруде. Жүйелік талдаушылар, деректер базасы мамандары және еңбекті қорғау инженерлері жекелеген процестермен ғана емес, интеллектуалды жүйелермен, үлкен деректерді талдаумен және кәсіпорындардың цифрлық қауіпсіздігімен жұмыс істей бастады.

ЖАҢА МАМАНДЫҚТАР: БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚТАРЫ

Технологиялардың дамуы дәстүрлі кәсіптерді өзгертіп қана қоймай, мүлде жаңа кәсіптердің пайда болуына да ықпал етеді. 2025–2035 жылдары Қазақстанда жасанды интеллект, үлкен деректер, робототехника, пилотсыз көлік және цифрлық өндіріс жүйелерімен жұмыс істей алатын мамандарға сұраныс арта түседі.

Өнеркәсіп саласында кәсіпорын тиімділігін басқару менеджерлері, жабдықтарды жаңғырту инженерлері, робототехника операторлары, 3D-басып шығару шеберлері және автоматтандыру мен деректер этикасы бойынша мамандар пайда болады.

Көлік саласында көлікті басқару интерфейстерін жобалаушыларға, пилотсыз көлік операторларына, көлік қауіпсіздігі инциденттерінің талдаушыларына және пилотсыз көлік қауіпсіздігі мамандарына сұраныс артады.

Сонымен қатар жасанды интеллект пен цифрлық технологияларға байланысты промт-инженер, IT-технолог және кванттық есептеу технологияларының маманы сияқты жаңа кәсіптерге қажеттілік артады. Экологиялық күн тәртібінің дамуы эко-талдаушылар мен эко-логистерге, ал үлкен деректерді кеңінен пайдалану Big Data талдаушыларына, соның ішінде туризм саласында, жаңа мүмкіндіктер ашады.

Бұл кәсіптердің пайда болуы қазіргі еңбек нарығының негізгі үрдісін көрсетеді: технология, талдау және инновацияларды басқару тоғысында жұмыс істей алатын мамандарға сұраныс артып келеді.

*Ұсынылған деректер Қазақстан Республикасының жаңа кәсіптер мен қызыреттер атласында қамтылған ақпарат негізінде әзірленді. (3-6 бет.)

Кәсіби бағдар беру оқу орнына түсер сәтте емес, әлдеқайда ерте басталады

Кәсіптік бағдар беру туралы кең таралған түсінік оны жоғары сынып оқушыларымен байланыстырады. Себебі дәл осы кезеңде бала оқу орнын және болашақ кәсібін таңдау мәселесіне тап болады. Алайда шын мәнінде кәсіби өзін-өзі анықтаудың негіздері әлдеқайда ерте қалыптасады: балалық шақтан бастап қызығушылықтардың дамуы, әртүрлі рөлдерді байқап көру және өзінің «Менін» тану үдерістері жүреді. Сонымен қатар өзін-өзі анықтауда адамның қабілеті мен бейімділігі де маңызды рөл атқарады.

Ендеше, әр жас кезеңін толығырақ қарастырайық.

Ерте балалық шақ (шамамен 3–7 жас)

Бұл жастағы негізгі іс-әрекет түрі — ойын.

Ойын арқылы бала:

- әртүрлі рөлдерді (дәрігер, мұғалім, сатушы және т.б.) байқап көреді;
- қоршаған ортаны зерттейді;
- алғашқы қызығушылықтарын қалыптастыра бастайды.

Бұл кезеңде де, кез келген басқа жастағыдай, балаға ата-анасының қатысуы мен қолдауы қажет.

«Маңызды емес» деп қабылданатын қызығушылықтарды шектемеу маңызды (мысалы, «бұл жай ғана ойын» деген сөздермен). Бала үшін ойын — әлемді танудың негізгі тәсілі. Ойын арқылы ол әртүрлі рөлдерді байқап көреді, айналасындағылармен қарым-қатынас жасауды үйренеді, қиялын дамытады және алғашқы қызығушылықтарын қалыптастырады.

Сонымен қатар ата-аналар баланың ойынына араласып, оның бастамаларын қолдауы қажет. Ересектің ойынға қатысуы баланың өзін қауіпсіз әрі маңызды сезінуін нығайтады.

Гендерлік және әлеуметтік стереотиптерді таңудан аулақ болған жөн («бұл қыздарға/ұлдарға арналмаған»). Мұндай ұстанымдар баланың қызығушылықтарын едәуір шектеп, өзін-өзі бағалауына әсер етуі мүмкін. Баланың жынысына, әлеуметтік күтулерге немесе стереотиптерге қарамастан, әртүрлі іс-әрекет түрлерін байқап көруіне мүмкіндік беру маңызды.

Бұл кезеңде басты мақсат — баланың болашақ кәсібін «анықтау» емес, оған әртүрлі нәрсені **байқап көруге және қызығушылық танытуға** мүмкіндік беру.

Осы жастағы баламен өткізуге болатын практикалық жаттығу үлгісі.

Рөлдік ойын «Дүкен» (сатушы мамандығы)
Балаға дүкен ойынын ұйымдастыруды ұсыныңыз. Рөлдерді бөліп алуға болады: сатушы, сатып алушы, кассир. Ойын барысында бала мамандықтың негізгі элементтерімен танысады: адамдармен қарым-қатынас жасау, есептеу, жауапкершілік және қызмет көрсету.

Мақсаты: баланы сатушы мамандығының негіздерімен таныстыру, қарым-қатынас жасау және есептеу дағдыларын дамыту, әлеуметтік рөлдер туралы түсінігін қалыптастыру.

1-қадам. Кеңістікті дайындаңыз

Балаңызбен бірге қолда бар заттарды: ойыншықтарды, азық-түліктерді, қораптарды пайдаланып, «дүкен» ұйымдастырыңыз. Сөре, баға белгілері мен ойыншық ақшалар жасауға болады.

2-қадам. Мамандықты талқылаңыз

Сатушының кім екенін, немен айналысатынын, сатып алушылармен қалай қарым-қатынас жасайтынын және оның жұмысы не үшін маңызды екенін қысқаша түсіндіріңіз.

3-қадам. Рөлдерді бөліңіз

Сатушы мен сатып алушының рөлдерін таңдаңыз (қалауыңыз бойынша кассирді де қосуға болады). Ойынның қарапайым ережелерін келісіп алыңыз, кейін оларды біртіндеп күрделендіруге болады.

4-қадам. Көріністі ойнаңыз

Ойынды бастап, балаға бастама көтеруге, өз нұсқаларын ұсынуға және рөлдерді ауыстыруға мүмкіндік беріңіз.

5-қадам. Әсерлеріңізбен бөлісіңіз

Ойыннан кейін сұраңыз:

- Саған не ұнады?
- Не қызықты немесе қиын болды?
- Басқа рөлді байқап көргің келе ме?

Ескерту: Осы қағида бойынша баланың қызығушылықтарына қарай дәрігерден бастап мобилографқа дейінгі басқа мамандықтармен де танысуға болады. Ойыннан кейінгі талқылау баланың нақты неге қызыққанын, ал ненің қиын немесе қызықсыз болғанын түсінуге көмектеседі.

Кіші мектеп жасы (7–11 жас)

Бұл кезеңде бала нәтижеге және бағалауға көбірек мән бере бастайды. Балада мынадай тәжірибе қалыптасады:

- «менің қолымнан келеді» / «қолымнан келмейді»
- өзін басқалармен салыстыру
- алғашқы тұрақты қызығушылықтардың қалыптасуы

Бұл жас кезеңінде ата-ана баланың күшті жақтарына назар аударуы маңызды. Себебі кіші мектеп жасында баланың өзі туралы түсінігі белсенді қалыптасады: «мен білемін», «менің қолымнан келеді», «мен істей аламын».

Нәтижеге ғана емес, баланың күш-жігеріне де қолдау көрсету қажет. Бұл жаста балалар ересектердің бағасына ерекше сезімтал келеді. Егер назар тек нәтижеге, яғни бағалар мен жеңістерге бағытталса, балада қателесуден қорқу және күрделі тапсырмалардан қашу қалыптасуы мүмкін.

Сонымен қатар түрлі үйірмелер мен хоббилерді ұсынып отырған маңызды, бірақ қысым жасамаған жөн. Кіші мектеп жасы — жаңа нәрселерді байқап көруге және тәжірибені кеңейтуге қолайлы кезең. Әртүрлі үйірмелер мен сабақтар балаға өз қызығушылықтары мен қабілеттерін жақсырақ түсінуге көмектеседі. Бұл ретте оның қалауы мен көңіл күйін ескеру қажет: шамадан тыс жүктемеуге, қызығушылығы төмендеген жағдайда жалғастыруға мәжбүрlemeуге және бағытты өзгертуге мүмкіндік берген дұрыс. Мұндай тәсіл балада таңдау мүмкіндігі бар екенін сезіндіріп, ішкі уәжін қолдайды.

Осы кезеңде маңызды негіз қалыптасады: өзіне деген сенімділік және өзінің күшті жақтарын түсіну.

Осы жастағы баламен өткізуге болатын практикалық жаттығу үлгісі
«Үйде рөлдерді байқап көру»

Қарапайым рөлдік жағдайларды ұйымдастырыңыз:

- «мұғалім» — сізге белгілі бір тақырыпты түсіндіреді;
- «аспаз» — мәзір ойлап табады;
- «сәулетші» — конструктордан ғимараттың үлгісін құрастырады.

Бұл жерде нәтиже емес, баланың үдеріске қызығушылығы маңызды.

2024 жылы «Сенімен Болашақ» РҚБ жастардың мамандықты саналы түрде таңдауына, жеке әлеуетін дамытуына және болашақ кәсіби жолына дайындалуына бағытталған кәсіптік бағдар беру жобасын жүзеге асырды.

Жоба аясында қатысушылар:

- өз қызығушылықтары мен қабілеттерін анықтады;
- мамандықтармен және еңбек нарығының талаптарымен танысты;
- жеке кәсіби жоспарларын қалыптастырды;
- өзін-өзі талдау дағдыларын дамытып, кәсіби болашағына деген сенімін арттырды.

Жасөспірімдік кезең (12–15 жас)

Өзін белсенді іздеу кезеңі. Жасөспірім:

- «мен кіммін?» және «мен не қалаймын?» деген сұрақтарға ойлана бастайды;
- қызығушылықтарын жиі өзгертуі мүмкін;
- бағалау мен қысымға сезімтал бола түседі.

Осы күрделі кезеңде ата-ана баласының ізденісін және қызығушылықтарының «тұрақсыздығын» құрметтеу арқылы қолдау көрсете алады. Жасөспірімдік шақта қызығушылықтар жиі өзгеріп, күшеюі немесе, керісінше, тез басылып қалуы мүмкін. Баланың қызығушылықтарын құнсыздандырмау маңызды: «бұл маңызды емес», «бәрібір ойыңнан айнып қаласың» деген сөздерден аулақ болған жөн.

Маңыздысы — баланың қызығушылықтарын құнсыздандырмау. Жасөспірім үшін оның қызығушылықтары көбіне жеке тұлғалық мәнге ие және «мен кіммін?» деген түсінігімен байланысты. Қызығушылықтарын құнсыздандыру балаға өзін қабылдамау ретінде сезіліп, оның тұйықталуына немесе қарсылық көрсетуіне әкелуі мүмкін.

Таңудың орнына талқылаған дұрыс: «саған бұл қалай?», «мұнда саған не ұнайды?» деген сұрақтар қоюға болады. Жасөспірімдер қысым мен бақылау әрекеттеріне ерекше сезімтал келеді. Ашық диалог олардың өз қызығушылықтарын, құндылықтарын мен уәждерін жақсырақ түсінуіне көмектеседі.

Бұл кезеңде балаға өзін іздеуіне мүмкіндік беретін қауіпсіз кеңістік қалыптастыру маңызды.

Осы жастағы баламен өткізуге болатын практикалық жаттығу үлгісі «Болашақ сценарийлері»

Жасөспірімге бірнеше нұсқаны елестетуді ұсыныңыз:

- «егер мен осы саланы таңдасам...»
- «егер басқа бағытты таңдасам...»

Талқылаңыз:

- оның өмірі қалай өзгеруі мүмкін?
- бұл нұсқалардың қайсысы оған жақын, ал қайсысы ұнамайды?
- ол өзін сенімді сезіне ме?
- осы салада өзін жайлы сезіне ме?

Жоғары жасөспірімдік кезең (16–18 жас)**Нақтырақ шешімдер қабылдау қажет болатын кезең:**

- пәндерді таңдау
- білім алу бағытын таңдау
- оқуға түсу

Жоғары жасөспірімдік кезеңде ата-ана жасөспірімге қалай қолдау көрсете алады?

Ата-ана жасөспірімге білім алу мен мамандық таңдаудың әртүрлі нұсқаларының артықшылықтары мен кемшіліктерін таразылауға көмектесуі маңызды. Бұл ретте оның қызығушылықтары, мүмкіндіктері мен болашақ перспективаларын ескеріп, шешімді оның орнына қабылдамаған жөн.

Таңдауды өзгертуге болатынын түсіндіру маңызды: қайта оқуға, бағытын ауыстыруға немесе жаңа қызығушылықтар табуға болады. Бұл қателесу қорқынышын азайтады.

Ең бастысы — қысымды күшейтпеу. Емтихан тапсыру мен оқуға түсу маңызды болғанымен, бұл «өмірдегі жалғыз мүмкіндік» емес. Жасөспірімнің құндылығы оның нәтижелерімен анықталмайды.

Бұл кезеңде әсіресе маңыздысы: **шешім қабылдауға қолдау көрсету, бақылау емес.**

Осы жастағы баламен өткізуге болатын практикалық жаттығу үлгілері
«Бір күн байқап көру / мамандыққа ену»

Мүмкіндік болса:

- жоғары оқу орнына бару;
- студенттермен сөйлесу;
- маманның жұмысын бақылау.

Мүмкіндік болмаса:

- «Маманның бір күні» бейнелерін көру;
- мамандық өкілдерімен сұхбаттарды қарау.

Ең маңыздысы — алған әсерлерін бірге талқылау.

Әр кезеңде ата-ананың міндеті — баланың таңдауын жеделдету емес, оның өзін жақсы түсінуіне қолдау көрсету. Тәжірибе жинау және әртүрлі бағыттарды байқап көру — мамандықты саналы таңдаудың негізі.

2025 жылы

«Сенімен Болашақ» ұйымы Солтүстік Қазақстан облысының оқушыларына кәсіптік бағдар беруге бағытталған «Менің мамандығым — менің мақтанышым» жобасын жүзеге асырды.

Жоба 9–11 сынып оқушыларына:

- өз қабілеттері мен қызығушылықтарын жақсырақ түсінуге;
- сұранысқа ие мамандықтармен танысуға;
- түрлі сала өкілдерімен кездесуге;
- кәсіпорындарға баруға;
- болашақ мамандығын саналы түрде таңдауға мүмкіндік берді.

Мамандық таңдаудан — сенімді болашаққа.

Кәсіптік бағдар берудегі тәжірибеміз: саналы таңдаудан - сенімді болашаққа

Екі жыл ішінде «Сенімен Болашақ» РҚБ Солтүстік Қазақстан облысының жастарына кәсіби өзін-өзі анықтау бағытында қолдау көрсетуге бағытталған жобаларды жүзеге асырды. 2024 жылы «Кәсіптік бағдар беру» жобасы жүзеге асырылса, 2025 жылы оның бағытын «Мамандығым – мақтанышым» жобасы жалғастырды. Бағдарламалар мазмұны әртүрлі болғанымен, екі жобаны біріктірген ортақ мақсат — жастарға өздерінің кәсіби болашағын саналы түрде таңдауға көмектесу.

2024 жылы «Кәсіптік бағдар беру» жобасы Солтүстік Қазақстан облысының білім алушы жастарына бағытталды. Жобаның негізгі мақсаты — жастардың жеке қызығушылықтары мен қабілеттерін, сондай-ақ еңбек нарығының нақты қажеттіліктерін ескере отырып, мамандықты саналы түрде таңдауына жағдай жасау.

Жұмыс қатысушылардың өздерін жақсырақ тануынан басталды. Оқушылар мен ата-аналарға сауалнама жүргізіліп, диагностикалық тестілеу, әңгімелесу және жеке жұмыс ұйымдастырылды. Мұндай тәсіл жасөспірімге тек сәйкес келетін мамандықтардың тізімін ұсынумен шектелмей, оның жеке қасиеттеріне, қызығушылықтары мен әлеуетті мүмкіндіктеріне назар аударуға мүмкіндік берді.

Алайда тек диагностикамен шектелу жеткіліксіз. Тестілеу нәтижелерін мамандықтар туралы нақты түсінікпен ұштастыру маңызды. Сондықтан жобаның елеулі бөлігі әртүрлі қызмет салаларымен практикалық танысуға арналды. Оқушылар банк саласы, полиция, сот, IT, медицина, мемлекеттік және әскери қызмет, сондай-ақ басқа да бағыттардың өкілдерімен кездесті. Барлығы 33 кәсіптік бағдар беру кездесуі ұйымдастырылды.

Жоба аясында «Менің болашақ мамандығым» эссе байқауы, пікірсайыс турнирі, жұмыс берушілер мен педагогтермен фасилитациялық кездесулер, сондай-ақ ата-аналарға арналған «Мамандықтар лабиринті» тренингі ұйымдастырылды.

Кәсіпорындар мен ұйымдарға экскурсия ұйымдастыруға да ерекше мән берілді. Осының арқасында оқушылар жұмыс барысын ішінен көріп, мамандарға сұрақ қойып, белгілі бір мамандық өкілінің шын мәнінде немен айналысатыны туралы нақты түсінік алды. Мұндай тәжірибе стереотиптерді жойып, болашақ кәсіби қызметке қатысты шынайы түсінік қалыптастыруға көмектеседі.

Ата-аналармен жұмысқа да ерекше мән берілді, себебі отбасы жасөспірімнің кәсіби таңдауына айтарлықтай ықпал етеді. Тренинг барысында қатысушылар балаға өздерінің «дұрыс» мамандық туралы түсініктерін әсер еткізбей, оны қалай қолдауға болатынын талқылады. Қолданылған құралдардың бірі — «Қалаймын — Қолымнан келеді — Қажет» формуласы: балаға не қызықты, оның қандай қабілеттері мен дағдылары бар және еңбек нарығында қандай бағыттарға сұраныс жоғары.

Жоба нәтижелері оның практикалық маңыздылығын көрсетті. Қатысушылардың 80%-ы жоба олардың өз қызығушылықтары мен мүмкіндіктерін жақсырақ түсінуіне көмектескенін атап өтті, ал оқушылардың 30%-ы мамандық таңдауға қатысты жоспарларын өзгертті. Бұл сапалы кәсіптік бағдар беру жұмысы жасөспірімдердің ақпараттану деңгейіне ғана емес, олардың нақты кәсіби ниеттеріне де ықпал ете алатынын көрсетеді.

2025 жыл: мүмкіндіктерді дамыту және кеңейту. 2025 жылы «Сенімен Болашақ» РҚБ осы бағыттағы жұмысын жалғастырып, Солтүстік Қазақстан облысының 9–11 сынып оқушыларына арналған «Мамандығым – мақтанышым» жобасын жүзеге асырды.

«Мамандық таңдау – өмір жолын таңдау» деген сөздің мәні бүгінде бұрынғыдан да тереңдей түсті. Себебі қазіргі еңбек нарығы күн сайын өзгеріп, жаңа кәсіптер пайда болып, кейбір мамандықтардың мазмұны жаңарып келеді. Осындай жағдайда мектеп оқушысының болашақ кәсібін кездейсоқ емес, өзінің қабілеті мен қызығушылығына, қоғам сұранысына және еңбек нарығының нақты қажеттілігіне сүйене отырып таңдауы маңызды. Осы мақсатта «Сенімен Болашақ» РҚБ Павлодар облысы филиалының бастамасымен «Мамандығым – мақтанышым» атты Павлодар облысы оқушыларын кәсіби бағдарлау жобасы жүзеге асырылмақ.

Сегіз айға жоспарланған жоба 2026 жылғы қазаннан 2027 жылғы мамырға дейін жалғасып, Павлодар қаласы мен ауданындар арасында бес мектепті қамтиды.

Жобаның негізгі мақсаты – 8–11 сынып оқушыларына болашақ мамандығын саналы түрде таңдауға мүмкіндік беру, еңбек нарығының талаптарына сәйкес кәсіби бағыт-бағдар көрсету және олардың кәсіби өзін-өзі анықтауына ықпал ету.

Бүгінгі оқушының алдында мамандық таңдауға байланысты көптеген сұрақ тұр: «Қай мамандықты таңдасам болады?», «Менің қабілетім қандай кәсіпке сәйкес келеді?», «Қай оқу орнына түсемін?», «Таңдаған мамандығым еңбек нарығында қажет пе?». Бұл сұрақтарға мектеп қабырғасында жүрген кезден бастап нақты жауап іздеу қажет.

«Мамандығым – мақтанышым» жобасының ерекшелігі – оқушыға мамандықтар туралы жай ғана ақпарат беріп қоймай, оны кәсіби таңдау үдерісіне белсенді қатыстыру.

Жоба аясында оқушылардың қабілеті мен қызығушылығын анықтауға арналған диагностикалық тестілеу өткізіліп, түрлі мамандық иелерімен кездесулер, мотивациялық сессиялар, ашық есік күндері ұйымдастырылады.

Оқушылар жұмыс беруші мекемелерге, кәсіпорындар мен өндіріс орындарына танымдық саяхат жасап, белгілі бір мамандықтың теориялық емес, практикалық қырларымен танысады.

Яғни оқушы мамандықты тек кітаптан немесе интернеттен іздеп қана қоймайды. Ол маманмен сөйлеседі, жұмыс орнын көреді, мамандыққа қойылатын талаптарды біледі, өзінің қабілетімен салыстырады.

Бұл – саналы кәсіби таңдаудың маңызды алғышарты.

Бала мамандық таңдағанда – өзінің кәсібін ғана емес, болашағын таңдайды. Ал сол таңдаудың саналы, негізді әрі жауапты болуы үшін оған дұрыс бағыт, сапалы ақпарат және жанынан табылатын қолдау қажет. «Мамандығым – мақтанышым» жобасының басты құндылығы да – оқушыға дайын жолды көрсету емес, өз жолын табуға мүмкіндік беру.

«Мамандығым – мақтанышым» жобасының басты құндылығы оқушыға дайын жолды көрсету емес, өз жолын өз бетінше табуға көмектесу болып табылады.

Перизат Құрманәлі
«Сенімен Болашақ» РҚБ
Павлодар облысы филиалының басшысы

Екі жобаны жүзеге асыру қазіргі кәсіптік бағдар беру дәстүрлі тәсілдермен ғана шектелмеуі керектігін көрсетті. Яғни жасөспірімге бір тест тапсырып, оған сәйкес келетін бірнеше мамандықты ұсыну жеткіліксіз.

Балаға өзін жақсырақ тануға, мамандықты ішінен көруге, өзі таңдаған салада жұмыс істеп жүрген мамандармен сөйлесуге, білім алу мүмкіндіктерімен танысуға және отбасының қолдауын сезінуге мүмкіндік беру маңызды.

Еңбек нарығындағы өзгерістерді де ескеру маңызды. Бүгінде жаңа мамандықтар пайда болып, жұмыс берушілердің талаптары өзгеруде, цифрлық бағыттар дамып келеді, ал жекелеген мамандықтарға деген сұраныс айтарлықтай өзгеруі мүмкін. Сондықтан кәсіптік бағдар беру жасөспірімге белгілі бір мамандықты таңдауға ғана емес, өзінің ресурстарын, қызығушылықтары мен мүмкіндіктерін талдауды үйренуге көмектесуі қажет.

Біздің тәжірибеміз мектептердегі кәсіптік бағдар беру жұмысын одан әрі дамыту қажеттігін де көрсетті. Жүйелі диагностиканы күшейту, оқушылардың кәсіби қызығушылықтарындағы өзгерістерді бақылау, сондай-ақ ата-аналармен, педагогтермен жұмысты жалғастыру маңызды. Жастарды жұмысшы, техникалық және басқа да сұранысқа ие мамандықтар туралы ақпараттандыруға ерекше назар аудару қажет. Бұл кәсіби таңдаудың тек жоғары білім алудың кең таралған бағыттарымен шектелмеуіне мүмкіндік береді.

Осылайша, «Кәсіптік бағдар беру» және «Мамандығым – мақтанышым» жобалары «Сенімен Болашақ» РҚБ кәсіптік бағдар беру жұмысын дамытудағы өзара сабақтас қадамдарға айналды. Олар оқушыларды, ата-аналарды, педагогтерді, білім беру ұйымдары мен жұмыс берушілерді ортақ мақсат — жас адамға өзінің кәсіби жолын саналы түрде анықтауға көмектесу төңірегінде біріктірді.

Мамандық — жай ғана кәсіп немесе табыс табу тәсілі емес. Ол — адамның өмір жолының бір бөлігі. Жас адам өзін және айналасындағы әлемнің мүмкіндіктерін неғұрлым жақсы түсінсе, оның таңдауы кездейсоқ емес, шын мәнінде саналы болу ықтималдығы да соғұрлым жоғары.

Зумерлер мен альфа буынының мамандық таңдауы

Ең алдымен, «зумерлер осылай таңдайды, ал альфа буыны басқаша таңдайды» деген тұжырым қатаң психологиялық заңдылық емес екенін атап өткен жөн. Ұрпақтар арасындағы айырмашылықтар көбіне адамның өсіп-жетілетін ортасын көрсетеді. Әсіресе Gen Alpha буынының басым бөлігі әлі білім алып жатыр және әзірге жұмысты толық мағынада таңдау кезеңіне жеткен жоқ.

Жаңа ұрпақтың мамандық таңдауға деген көзқарасы қалай өзгеруде?

Бүгінде жасөспірімдер мен жастар жұмысты тек табыс көзі ретінде емес, өмір салтының бір бөлігі ретінде қабылдай бастады. Мамандық таңдауға жалақы мен бедел ғана емес, қызығушылық, даму мүмкіндігі, еңбек жағдайы, икемділік және жұмыстың жеке құндылықтарға сәйкестігі де әсер етеді. Қазіргі жас ұрпақ үшін еркіндіктің маңызы артып келеді. «Бір мамандық — өмір бойына» деген түсінік біртіндеп өзектілігін жоғалтуда. Қазіргі ұрпақ өзіне жайсыз ортада қалмай, басқа бағыт іздеуден қорықпайды.

Ұрпақтар ұғымына тоқталайық:

Z буыны (зумерлер) — шамамен 1997–2010 жылдар аралығында дүниеге келген, интернет пен әлеуметтік желілердің қалыптасу кезеңінде өскен цифрлық ортаға бейім ұрпақ. Олардың өзіндік құндылықтары мен өмірге деген көзқарасы қалыптасқан. Зумерлер үшін табыс, өмірдің мәні және жеке әл-ауқат арасындағы тепе-теңдікті сақтауға ұмтылу тән.

Жұмыс таңдағанда олар үшін мына факторлар маңызды болуы мүмкін:

- жұмыстың мазмұнына деген қызығушылық — «Мен айналысатын іс маған қызықты болуы керек»;
- табыс деңгейі және қаржылық тұрақтылық;
- жұмыс пен жеке өмір арасындағы тепе-теңдік;
- икемді жұмыс кестесі және қашықтан жұмыс істеу мүмкіндігі;
- білім алу және даму мүмкіндігі;
- ұжымдағы ахуал және басшының қарым-қатынасы;
- жұмыстың жеке құндылықтарға сәйкестігі.

**Біздің жұмысымызбен
жақынырақ танысып,
жобаларымыз, бастамаларымыз
бен ұйымымыздың қызметі туралы
көбірек білу үшін —
QR-кодты сканерлеңіз.
Сіздерді жұмысымызбен
таныстыруға қуаныштымыз!**

Сонымен қатар зумерлерді «жұмыс істегісі келмейтін» ұрпақ деп қабылдау қате болар еді. Керісінше, олар еңбек етудің мәні мен не үшін жұмыс істеу маңызды екенін өзгеше түсінеді. Алдыңғы ұрпақтар басқа әлеуметтік жағдайда туып, өскендіктен, әртүрлі ұрпақ өкілдері бірге жұмыс істейтін ортада түсініспеушіліктер мен құндылықтар қайшылығы туындауы мүмкін.

Зумерлер мансапты көбіне **жоғары оқу орнына түсу → мамандық алу → жұмысқа орналасу → біртіндеп басшылық қызметке өту** сияқты бір ғана бағытпен жүретін тікелей баспалдақ ретінде қабылдай бермейді.

Оның орнына икемдірек модель қалыптасуда:

байқап көру → өзіне сай келетін-келмейтінін түсіну → жаңа дағдыларды меңгеру → бағытын өзгерту → басқа бағытты байқап көру.

Альфа буыны — 2010–2024 жылдар аралығында дүниеге келген, ХХІ ғасырдағы цифрлық ортада толықтай өскен алғашқы ұрпақ. Олар технологияға жоғары деңгейде бейімделуімен және өзіндік психологиялық ерекшеліктерімен сипатталады.

«Gen Alpha» өкілдері YouTube, TikTok, ойындар, блогерлер, онлайн-курстар және жасанды интеллект күнделікті өмірдің бір бөлігіне айналған ортада өсті.

Сондықтан олар алдыңғы ұрпақтар іс жүзінде кездестірмеген жаңа мамандықтармен әлдеқайда ерте танысады: блогер, стример, ойын әзірлеуші, цифрлық контент жасаушы, жасанды интеллект саласының маманы және т. б.

Альфа буынына әсіресе тән ерекшеліктер:

1. Цифрлық ортаның ықпалы

Бала мамандық туралы мектеп оқулығынан емес, сол салада жұмыс істеп жүрген адамның бейнежазбасынан білуі мүмкін.

2. Мамандықтармен ерте танысу

Балалар бағдарламашылардың, дизайнерлердің, дәрігерлердің, инженерлердің, кәсіпкерлердің және басқа да мамандардың жұмыс барысын кез келген құрылғы арқылы дерлік бақылай алады.

3. Дербестікке ұмтылу

Онлайн орта балаға өз бетінше жұмыс істеудің көптеген үлгілерін көрсетеді: контент жасау, кәсіпкерлікпен айналысу, фриланс, жеке жобаларын әзірлеу.

4. Әртүрлі салаларды үйлестіруге қызығушылық

Жаңа ұрпақ үшін бірнеше қызығушылықты қатар алып жүру табиғи бола түсуде. Мысалы, технология + шығармашылық, психология + блогинг, медицина + IT.

5. Тәжірибеге бағдарлану

Олар үшін мамандық туралы жай ғана айтып беру емес, оның жекелеген элементтерін өз бетімен байқап көру маңызды болуы мүмкін: қосымша жасау, бейне түсіру, тәжірибе жүргізу, робот құрастыру, дизайн ойлап табу және т. б.

Ал балаңыз блогер болғысы келсе ше?

Егер балаңыз блогер болғысы келсе, оның бұл қалауын құнсыздандырып, бірден тоқтатуға асықпаған жөн. Бұл оның болашақтағы түпкілікті кәсіби таңдауы болуы міндетті емес.

Кәсіптік бағдар беру тұрғысынан алғанда, бұл баланы осы қызметте нақты не қызықтыратынын зерттеуге жақсы мүмкіндік.

Ең алдымен, блогингтің қай қыры балаға нақты ұнайтынын анықтап алған маңызды. «Бұл маңызды мамандық емес» деудің орнына мынадай сұрақтар қоюға болады:

- «Блогингте саған не ұнайды?»
- «Саған видео түсіру, идея ойлап табу, монтаж жасау немесе адамдармен қарым-қатынас жасау көбірек ұнай ма?»
- «Қандай блогерлер саған ұнайды және неліктен?»
- «Жазылушылар саны көп болмаса да, контент жасағың келе ме?»

Блогер болуға деген қызығушылықтың астарында әртүрлі қызығушылықтар жатуы мүмкін: шығармашылық, бейнемонтаж, журналистика, актерлік шеберлік, маркетинг, кәсіпкерлік, коммуникация.

Одан кейін мамандықты тәжірибе жүзінде байқап көруді ұсынуға болады.

Балаңызбен бірге шағын жоба жасап көріңіздер: арнаның тақырыбын ойластыру, қысқа бейне түсіру, сценарий жазу, роликті монтаждау, безендірілуін ойластыру және статистикасын талдау.

Одан кейін мына сұрақтарды бірге талқылауға болады:

«Саған не көбірек ұнады? Ал қай тұсы қызықсыз немесе қиын болды?»

Осылайша бала мамандық туралы әлеуметтік желілерден көретін әдемі түсінікпен ғана шектелмей, нақты тәжірибе алады. Себебі кез келген жұмыстың сырт көзге бірден байқала бермейтін қиындықтары мен өзіндік қырлары бар.

Одан әрі балаға блогингтің бір ғана мамандық емес екенін көрсетуге болады.

Бір блогердің жұмысының артында бірден бірнеше қызмет түрі тұруы мүмкін:

- сценарист;
- оператор;
- бейнемонтажер;
- фотограф;
- дизайнер;
- журналист;
- SMM-маман;
- маркетолог;
- кәсіпкер.

Яғни блогингке деген қызығушылық тұтас бірқатар мамандықтарды зерттеуге бастайтын алғашқы қадам болуы мүмкін.

Сонымен қатар бұл жұмыстың екінші қырын да талқылау маңызды. Балаға тек танымалдық пен табысты ғана емес, контенттің артында тұрақты еңбек, жоспарлау, үздіксіз білім алу, бәсекелестік, сын-пікір және жауапкершілік тұратынын да көрсету қажет.

Мынадай сұрақ қоюға болады:

«Сенің ойыңша, камера сыртында қанша еңбек қалады?»

Баланың орнына бұл мамандықтың «байыпты» немесе «байыпты емес» екенін шешудің қажеті жоқ. Оған өз қызығушылығын зерттеуге көмектескен дұрыс, өйткені өзі таңдаған мамандық бойынша жұмыс істейтін де — баланың өзі.

Бала байқап көрсін, нақты міндеттермен бетпе-бет келсін және өз бетінше: «Маған дәл осы іс ұнайды» немесе «маған тек осы туралы идея ұнаған екен» деген қорытындыға келсін.

Бұл кәсіптік бағдар берудің негізгі қағидасын өте жақсы көрсетеді: **кәсіптік бағдар беру — мамандықты бірден дәл табу емес, тәжірибе арқылы өзін біртіндеп зерттеу.**

**Ата-аналарға арналған шағын практика
Шағын жаттығу орындап көріңіз:**

• Жазыңыз:

- балаңызға «сай келеді» деп санайтын мамандықты/бағытты;
- неге дәл осы мамандықты таңдағаныңызды (өз уәждеріңізді).

• Содан кейін мына сұрақтарға жауап беріңіз:

- бұл таңдау көбірек қауіпсіздік пен тұрақтылыққа ма, әлде баланың қызығушылығына негізделген ба?
- бұл нұсқа туралы баланың өзі не дейді?
- оның бұл бағытқа шынайы қызығушылығы бар ма?

**• Соңында балаға ашық сұрақ қойыңыз:
«Қазір өз таңдауыңды өзің қалай елестетесің?»**

Бұл сәтте пікірталасқа түспей, баланы тыңдау маңызды.

Мамандыққа бастар жол: жас металлургтің хикаясы

Біз сіздерді өз мамандығынан орнын тапқан жас мамандардың оқиғаларымен таныстырғымыз келеді. Олардың тәжірибесі кәсіби жолдың әрдайым бала кезден қалыптасқан нақты арманнан бастала бермейтінін және оның міндетті түрде бір ғана бағыт бойынша өрбімейтінін көрсетеді.

Сұхбатымыздың кейіпкері металлургия саласында білім алған және бүгінде инженер-технолог болып жұмыс істейді. Бала кезінде ол дәрігер болуды армандаған, ал металлургия туралы іс жүзінде ештеңе білмеген. Оның осы мамандыққа келуіне не себеп болды, кәсіби таңдау жасауына не көмектесті және әзірге кім болғысы келетінін білмейтін жасөспірімдерге қандай кеңес бере алады?

**Далила — металлург,
инженер-технолог**

— Бала кезінде кім болғың келді?

— Бала кезімде қалауларым жиі өзгереді, бірақ шамамен бес жасымнан дәрігер болуды армандадым. Жоғары сыныптарға келгенде оқу мерзімінің ұзақтығы және жұмысқа ертерек кірісу мүмкіндігі туралы ойлана бастадым. Сонымен қатар грантқа түскім келді, ал медицина саласына грантқа түсу салыстырмалы түрде қиын. Сондықтан басқа нұсқаларды қарастыруды шештім.

— Бала кезінде қандай істермен айналысқанды ұнаттың?

— Маған ең ұнайтыны — би болды. Іс-шараларда өнер көрсетіп, актерлік шеберлікпен айналыстым және өлең жазатынмын. Қазір бұл қызығушылықтарымының мамандығыммен тікелей байланысы жоқ, дегенмен олар ашық болуға, адамдармен еркін қарым-қатынас жасауға және басқа да soft skills дағдыларын дамытуға көмектесті.

— Мамандық туралы қашан ойлана бастадың?

— Шын мәнінде, шамамен төртінші курста ойлана бастадым. Алғашында алған мамандығым бойынша жұмыс істейтініме сенімді болмадым. Кейін алған білімімді тәжірибеде қолданып көруге шешім қабылдадым.

— *Металлургия саласында сені не қызықтырды?*

— Шынымды айтсам, ең алдымен жақсы табысы қызықтырады. Сонымен қатар үнемі дамып, зерттеулермен айналысқанды және шешімдер іздегенді ұнатамын. Бұл мамандықтың бағыттары көп, сондықтан кәсіби тұрғыдан өсуге және өз траекторияңды өзгертуге мүмкіндік бар.

— *Оқуға түскен кезде бұл мамандықты жақсы елестете алдың ба?*

— Жоқ. Жасөспірім кезімде мұндай мамандықтың бар екенін де білмейтінмін. Metallургты пештің жанында ғана тұратын адам деп елестететінмін. Бұл маманның немен айналысатынын оқу барысында ғана толық түсіндім.

— *Ата-анаң сенің таңдауыңа қалай қарады?*

— Бастапқыда олар маған медицина саласына түсуді ұсынды және таңдауымды бірден түсіне қойған жоқ. Бірақ жұмыс істеп, кәсіби тұрғыдан дами бастағанымды көргенде, мені мақтан тұтып, қолдау көрсете бастады. Дегенмен қазір де нақты немен айналысатынымды әрдайым толық түсіне бермейді.

— *Әзірге кім болғысы келетінін білмейтін жасөспірімге қандай кеңес берер едің?*

— Бір ғана мінсіз мамандықты асығыс іздеудің қажеті жоқ. Кәсіптік бағдар беру тестілерінен өтуге, экскурсияларға баруға, түрлі мамандық өкілдерімен сөйлесуге болады. Жасөспірімдер көбіне танымал немесе беделді мамандықтарды таңдайды, бірақ ең алдымен сол мамандықтың артында шын мәнінде не тұрғанын түсініп алған маңызды.

— *Егер металлургияны таңдамаған болсаң, кім болар едің?*

— Бәлкім, дәрігер болар едім. Сонымен қатар актерлік шеберлікке әрдайым қызығатынымын, сондықтан бұл бағытта да өзімді байқап көрер едім.

Кейіпкеріміздің оқиғасы кәсіби жолдың әрдайым саналы таңдаудан бастала бермейтінін көрсетеді. Кейде мамандыққа деген қызығушылық оқу немесе жұмыс барысында пайда болады. Ең бастысы — «өз» мамандығын алдын ала дәл табу емес, балаға әртүрлі нәрсені байқап көруге, жаңа дүниелерді тануға және өзіне не сәйкес келетінін біртіндеп түсінуге мүмкіндік беру.

Мамандыққа бастар жол: бортсерік хикаясы

Сұхбатымыздың кейіпкері шет тілдері саласында білім алған, ал бүгінде бортсерік болып жұмыс істейді. Бала кезінде дизайн саласына қызыққан, мектепте аудармашы немесе мұғалім болуды жоспарлаған, ал авиация саласына күтпеген жерден келген.

— Бала кезінде кім болғың келді?

— Кім болғым келетінін нақты білмедім. Бортсеріктің кім екенін білетінмін және ұшақта жұмыс істеу керемет болар еді деп ойлайтынмын. Бірақ маған сурет салу және киім үлгілерін ойлап табу қатты ұнайтын, сондықтан біраз уақыт дизайнер болғым келді.

— Бала кезінде және мектепте қандай істермен айналысқанды ұнаттың?

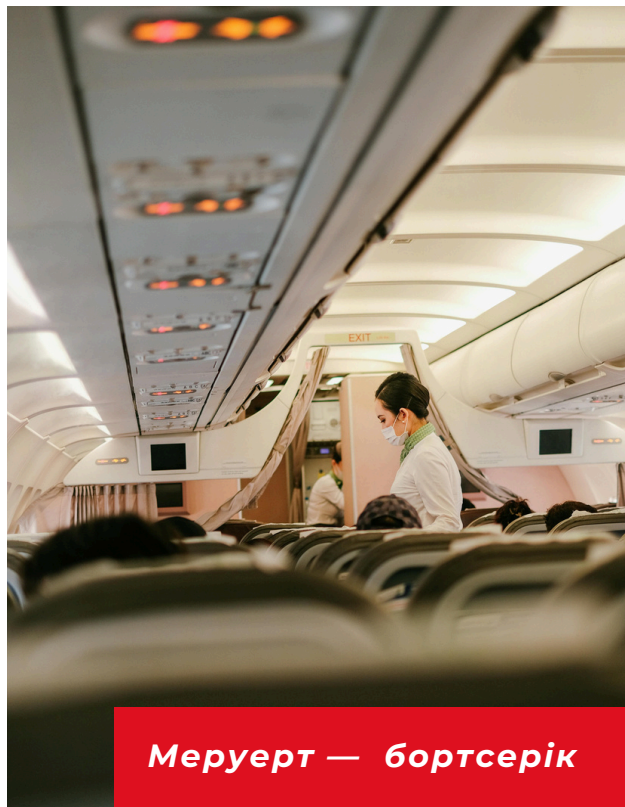
— Киімнің суретін салып, түрлі дизайн ойлап тапқанды ұнататынмын. Мектепте тілдерді үйрену маған қызық болды. Бізде ағылшын тілі тереңдетіліп оқытылды, кейін бұл білімім авиация саласында білім алуыма және жұмыс істеуіме көп көмектесті.

— Мамандық туралы қашан ойлана бастадың?

— Шамамен 10–11 сыныпта. Ол кезде қарастырған нұсқаларымның қатарында аударма ісі және мұғалімдік болды. Ағылшын тілін жақсы меңгергендіктен, аудармашы мамандығына түсуге шешім қабылдадым. Нәтижесінде шет тілдері факультетін бітіріп, алдымен тіл орталығында жұмыс істедім. Кейін COVID-19 пандемиясы басталып, орталық жабылып қалды. Сол кезде Қарағандыда бортсеріктерді жұмысқа қабылдау жүріп жатты. Қызығушылық танытып, жай ғана барып көрейін деп шештім. Талаптарға сай келетінмін: тілдерді білуім, бойым және басқа да талаптар сәйкес болды. Нәтижесінде іріктеу мен медициналық комиссиядан өттім. Одан кейін шамамен бір жарым ай бойы қарқынды дайындықтан өтіп, Франкфуртта емтихан тапсырдым.

— Бұл жолдан өтуіңе не көмектесті?

— Маған ағылшын тілін жақсы білуім көмектесті — оқу маған айтарлықтай жеңіл болды. Сол кезде 22 жаста едім, яғни ересек адам ретінде не қалайтынымды түсіндім. Бұған қоса, кәдімгі кеңсе жұмысы маған аса сәйкес келмейтін: ерте тұру, жұмысқа барып-қайтуға кететін уақыт және өзіме қалатын уақыттың аз болуы ұнамайтын.

Меруерт — бортсерік

— Оқуды бастамай тұрып бортсеріктің жұмысын қалай елестеттің?

— Басында бұл жолаушыларға қызмет көрсетуге негізделген, шамамен даяшының жұмысына ұқсас кәсіп деп ойладым. Бірақ шын мәнінде бортсеріктің басты міндеті — жолаушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Жұмыс қатаң регламенттелген, нұсқаулықтарды жақсы білу және стандарттан тыс жағдайларда дұрыс әрекет ете алу қажет.

— Авиация саласында сені не қызықтырды?

— Саяхаттау, әртүрлі елдерге бару, үнемі даму және ағылшын тілін қолдану мүмкіндігі қызықтырды. Сонымен қатар жұмыс форматының өзі ұнайтын: ол стандартты кеңсе кестесінен ерекшеленеді. Дегенмен жұмыс кестесінің тұрақты болмайтынын ескеру қажет. Бірақ демалыс режимі қатаң сақталады: әр рейске дейін және одан кейін қалпына келуге қажетті 12 сағаттық уақыт қарастырылған.

— Ата-анаң сенің таңдауыңа қалай қарады?

— Іріктеуден өткенімді білгенде олар таңғалды. Бірақ мені қолдап, жіберді. Сол кезде 23 жаста болғанымның және компанияның ресми әрі сенімді болғанының да әсері бар деп ойлаймын.

— Қазір мамандық таңдап жүрген мектеп оқушыларына қандай кеңес берер едің?

— Өзіңе ұнайтын әрі қолыңнан жақсы келетін іспен айналысу маңызды. Сонымен қатар әртүрлі нұсқаларды байқап көруден және бағытыңды өзгертуден қорықпау керек. Бүгінде кәсіби біліммен қатар, өзіңді дұрыс таныстыра білу де маңызды: сұхбатқа дайындалу, түйіндемені дұрыс құрастыру, сыртқы келбетіңді ойластыру және өзіңнің мықты тұстарың туралы сауатты айтып үйрену қажет.

— Егер авиация саласына келмегенде, кім болар едің?

— Бәлкім, аудармашы немесе білім беру саласының маманы болар едім, яғни өз мамандығым бойынша жұмысымды жалғастыра едім. Менің ойымша, кез келген жұмыста шаршау мен қажу кезеңі болуы мүмкін. Мұндай жағдайда уақытыңда үзіліс жасап, демалып, осы қызметке қайта оралғың келе ме, әлде жаңа нәрсені байқап көргің келе ме — соны түсіну маңызды.

Бұл оқиға мамандықты бастапқы таңдаудың адамның бүкіл кәсіби жолын міндетті түрде айқындамайтынын көрсетеді. Тілдерге деген қызығушылық кейіпкерімізді аудармашы мамандығын меңгеруге алып келсе, кездейсоқ пайда болған мүмкіндік оны авиация саласына әкелді. Кейде жаңа нәрсені байқап көруге дайын болу адамның өзіне шынымен сәйкес келетін мамандықты табуына көмектеседі.

Жас мамандардың оқиғалары кәсіби жолдың сирек жағдайда түзу әрі алдын ала айқын болатынын көрсетеді. Біреу бала кезінен белгілі бір мамандықты армандайды, біреу бағытты кездейсоқ таңдайды, ал енді біреу өз ісін оқу немесе жұмыс барысында табады. Балалық шақтағы қызығушылықтар мамандыққа айналуы мүмкін, ал кейде олар тек маңызды дағдылардың қалыптасуына ықпал етеді.

Сондықтан ата-ананың міндеті — баладан «Кім боласың?» деген сұраққа ерте әрі түпкілікті жауап талап ету емес, оған түрлі бағыттарды байқап көруге, зерттеуге және өзін жақсырақ түсінуге көмектесу. Мынаны есте ұстаған маңызды: мамандық таңдау — бір-ақ рет тапсыратын емтихан емес. Кәсіби жолдың өзгеруі мүмкін және бұл қателік емес, адамның дамуының табиғи бөлігі.

Ата-аналарға арналған практикалық ұсыныстар

1. Өз қалауларыңызды баланың қызығушылығынан ажыратыңыз

Өзіңізге: «Бұл баланың таңдауы ма, әлде менің оның болашағы үшін дұрыс деп санайтын түсінігім бе?» деген сұрақ қойыңыз. Таңдау кезінде тек мамандықтың беделіне, табысына немесе өзіңіз жүзеге асыра алмаған армандарыңызға сүйенбеңіз.

2. Таңдауды талқылаңыз, өз пікіріңізді таңбаңыз

«Саған не ұнайды?», «Сені не қызықтырады?», «Қандай күмәнің бар?» деген сұрақтар қойыңыз. Бұл балаға өз қызығушылықтарын өз бетінше талдауға көмектеседі.

3. Қызығушылықтың болмауын белгі ретінде қабылдаңыз

Егер балаға белгілі бір нәрсе қызық болмаса, оның себебін анықтауға тырысыңыз. Бұл оған шын мәнінде не сәйкес келетінін түсінуге көмектеседі.

4. Баланы басқалармен салыстырмаңыз

Әр адамның кәсіби өзін-өзі анықтау қарқыны әртүрлі. Таңдаудың жылдам жасалғанынан гөрі, оның саналы болғаны маңызды.

5. Әртүрлі нәрсені байқап көруге мүмкіндік беріңіз

Үйірмелер, шеберлік сабақтары, экскурсиялар және мамандықты тәжірибе жүзінде байқап көру мүмкіндіктері мамандықты нақты тәжірибе арқылы тануға көмектеседі.

SENİMEN BOLASHAQ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ БІРЛЕСТІГІ

SANA 360

№ 1 (01)
ОКТАБРЬ, 2026

«Саналы қоғам –
сапалы мемлекет.

Сапалы мемлекет –
төрлі елдің кепілі.»

— Нұркен Асанов

ТЕМА ВЫПУСКА:
**ПРОФОРИЕНТАЦИОННАЯ
НАВИГАЦИЯ ДЕТЕЙ**

*Как помочь ребёнку
найти свой путь
и уверенно двигаться
в будущее*

АҚЫЛМЕН ОҚЫП, ЖҮРЕКПЕН ЖЕТКІЗ

РОО «СЕНІМЕН БОЛАШАҚ»

Республиканское общественное объединение

«Сенімен Болашақ» — некоммерческая организация, созданная 28 июля 2021 года по инициативе общественного деятеля и бизнесмена Асанова Нұркена Жарылқапұлы.

МИССИЯ

Повышение общей ответственности социума, укрепление знаний и навыков гражданской общественности Казахстана, развитие гражданской осознанности и развитие культуры осознанного гражданского общества в Казахстане.

SANA 360

SANA 360 - научно-популярный и познавательный журнал о человеке, обществе и современном мире.

«SANA» — осознанность, а «360» — широкий и осознанный взгляд на мир, человека и происходящие вокруг процессы. Журнал рассматривает актуальные темы через призму психологии и социологии, помогая читателю расширять кругозор, лучше понимать себя и окружающих.

Для граждан, специалистов, родителей и всех, кто стремится лучше понимать себя и окружающий мир.

Предлагайте свои материалы: info@senimenbolashaq.kz

СТАТЬИ • ИНТЕРВЬЮ • ЧЕК-ЛИСТЫ • УПРАЖНЕНИЯ • ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

SENIMEN BOLASHAQ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ БІРЛЕСТІГІ

В ЭТОМ ВЫПУСКЕ

2 ВЫМИРАЮЩИЕ ПРОФЕССИИ
В КАЗАХСТАНЕ: ПОЧЕМУ
ПРОФЕССИИ ИСЧЕЗАЮТ?

7 ПРОФОРИЕНТАЦИЯ
НАЧИНАЕТСЯ НЕ ПЕРЕД
ПОСТУПЛЕНИЕМ В ВУЗ,
А ЗНАЧИТЕЛЬНО РАНЬШЕ

12 НАШ ОПЫТ В
ПРОФОРИЕНТАЦИИ: ОТ
ОСОЗНАННОГО ВЫБОРА К
УВЕРЕННОМУ БУДУЩЕМУ

17 КАК ПОКОЛЕНИЯ Z И
АЛЬФА ВЫБИРАЮТ
ПРОФЕССИЮ

19 А ЧТО, ЕСЛИ ВАШ РЕБЕНОК
ХОЧЕТ СТАТЬ БЛОГЕРОМ?

22 ПУТЬ В ПРОФЕССИЮ:
ИСТОРИЯ МОЛОДОГО
МЕТАЛЛУРГА И
БОРТПРОВОДНИЦЫ

25 ПРАКТИЧЕСКИЕ
РЕКОМЕНДАЦИИ
ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ

КОМАНДА ЖУРНАЛА

ИЗДАТЕЛЬ:

РОО «СЕНИМЕН БОЛАШАҚ»

АСАНОВ НҰРКЕН ЖАРЫЛҚАПҰЛЫ

*Учредитель и автор идеи РОО «Сенімен Болашақ»,
общественный деятель,
вице-президент Гражданского альянса Казахстана*

СЕРИКБЕКОВА ГУЛЬШАТ БАҚЫТКЕЛДІҚЫЗЫ

Председатель РОО «Сенімен Болашақ»

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТОКЖУМАНОВА КАМИЛА

*и. о. Ректора ЧУ «Академии осознанного родительства»,
магистр социальных наук, психолог*

ВЫПУСКАЮЩИЙ РЕДАКТОР:

ҚҰРМАНГАЛИЕВА ДИАНА

digital-продюсер

АВТОРЫ:

ДҮЙСЕМБЕКОВА ТОҒЖАН

Психолог ЧУ «Академии осознанного родительства»

ЛЯЩЕНКО АННА

Психолог ЧУ «Академии осознанного родительства»

ДИЗАЙНЕР:

ТЛЕУБЕРДИНОВА АЛИМА

Магистр искусствоведческих наук

www.senimenbolashaq.kz

г. Астана, ул. Кунаева, 2, БЦ «ССС»

ДОРОГОЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Каким должен быть человек, чтобы вместе с ним становилось лучше общество?

Личность – является важнейшей составляющей любого общества и живой системой, неразрывно связанной с другими индивидами. Каждый человек имеет собственные свойства, живет в своем пространстве и системе связей. Но невозможно представить развитие одного члена общества без взаимосвязи с другими людьми!

Абсолютно очевидно, что большого успеха можно достичь лишь в сотрудничестве, и люди сильно взаимозависимы друг от друга, когда речь идет о качестве и уровне развития общества. Жизненная среда является единой – абсолютно неразумно игнорировать или считать неважным какой-либо из компонентов этой среды.

Мы верим, что «осознанное общество» = «качественное государство» и оно начинается именно с человека, который способен думать, чувствовать, выбирать и отвечать за свой выбор.

Sana 360 – это не просто журнал о психологии и социологии. Это общественно-просветительское пространство для разговора о Человеке и Обществе.

Sana 360 – это символ полноты – взгляд на человека на 360 градусов во всех измерениях его развития.

И главный вопрос каждого выпуска будет очень простым: какого человека мы формируем сегодня - и какое общество благодаря этому получим завтра?

Ответ на этот вопрос лежит в основе деятельности РОО «Сенімен Болашақ».

Наша миссия – способствовать формированию сознательного общества, в котором человек понимает свою ответственность за себя, свою семью и будущее страны.

Первый выпуск для нас особенно важен. Потому что это не просто начало нового издания. Это начало нового разговора.

Добро пожаловать на страницы журнала о формировании сознательного человека и сознательного общества!

**С уважением,
Гульшат Серикбекова**

ПРОФОРИЕНТАЦИОННАЯ НАВИГАЦИЯ ДЕТЕЙ

«А ТЫ ТОЧНО ВЫБРАЛ
СВОЮ ПРОФЕССИЮ?»

**ОКОЛО 28%
МОЛОДЕЖИ
НЕ
НАХОДЯТ
РАБОТУ
ПОСЛЕ
ВУЗА***

*Источник: сайт МНВО РК, данные
о трудоустройстве выпускников
вузов (2023)

Введение

Современные дети растут в условиях быстро меняющегося мира, где привычные профессии исчезают, появляются новые, а требования к специалистам постоянно растут.

Модный тренд - Lifelong Learning - обучение в течение всей жизни - позволяет неоднократно менять направление для своего карьерного развития.

Все менее реальным становится ожидание, что человек должен сделать единственный и верный выбор профессии «на всю жизнь» в возрасте 16-18 лет.

Именно поэтому, в мире, где осознанное профессиональное самоопределение требуется от подростков, профориентация помогает сэкономить годы «поиска себя».

Особую роль в профессиональном самоопределении играет семья. Стремясь помочь ребёнку, родители могут неосознанно ориентироваться на собственный опыт, представления о «надёжной» профессии или личные ожидания. Однако более устойчивым может оказаться профессиональный путь, который соответствует интересам, способностям и индивидуальным особенностям ребёнка.

Поэтому главная задача родителей — не выбрать профессию за ребёнком, а помочь ему лучше понять себя, поддержать в исследовании своих интересов, способностей и ценностей, создавая условия для осознанного и самостоятельного выбора будущего.

Вымирающие профессии в Казахстане: почему профессии исчезают?

Технологический прогресс, автоматизация и цифровизация меняют рынок труда. В Казахстане, как и во всем мире, спрос на отдельные профессии и трудовые функции постепенно снижается. Внедрение новых технологий происходит постепенно, что позволяет лучше понять, в каких задачах они действительно эффективны и способны ли они полностью заменить человека.

Причины вымирания профессий:

- Автоматизация процессов
- Цифровизация
- Снижение спроса на определенные услуги
- Глобализация и аутсорсинг

Профессии, спрос на которые может снизиться в Казахстане

• Сельское хозяйство

В период 2025–2035 годов в сельском хозяйстве ожидается сокращение спроса на профессии кормача, сортировщика пищевой продукции, расфасовщика мясопродуктов, весовщика, маркировщика и укладчика-упаковщика. Причиной станет внедрение автоматизированных линий кормления, сортировки, упаковки и цифрового учета продукции, которые постепенно заменяют ручной труд.

• Строительство

Снижение востребованности прогнозируется для кровельщиков, изолировщиков, чертежников, строителей-монтажников, штукатуров, обработчиков камня и водителей грузовых автомобилей. Развитие BIM-технологий, роботизированной строительной техники, модульного строительства и автоматизированных машин сокращает объем традиционных ручных работ.

• Энергетика

Постепенно уменьшится потребность в контролерах энергопотребления, обходчиках оборудования, диспетчерах и отдельных категориях операторов. Интеллектуальные системы мониторинга и дистанционного управления позволяют контролировать работу объектов без постоянного участия человека.

• Информационные технологии

К 2035 году может существенно снизиться спрос на администраторов веб-сайтов, разработчика веб-страниц, веб-мастера, специалиста технической поддержки и консультанта по системам. Их функции все чаще выполняют облачные сервисы, платформы low-code/no-code и инструменты искусственного интеллекта.

• Машиностроение

Сокращение ожидается среди счетоводов, помощников бухгалтеров, маркировщиков, служащих по инвентаризации и неквалифицированных складских работников. Причиной станет цифровизация производства, автоматизация складов и внедрение интеллектуальных систем учета.

• Горно-металлургическая промышленность

В зоне риска находятся проходчики, машинисты конвейеров, пробоотборщики, горнорабочие на маркшейдерских работах, машинисты ГБУ, бункеровщики и технологи-контролеры. Современные предприятия переходят на роботизированную технику, автоматизированную транспортировку и цифровой контроль производственных процессов.

• Нефтегазовая отрасль

Спрос снизится на работников, выполняющих рутинные операции, маркшейдеров, уборщиков производственных утечек, полевых операторов и операторов по добыче. Это связано с развитием концепции «цифрового месторождения», дистанционного мониторинга и автоматизированных систем управления.

• Туризм

Ожидается снижение спроса на работу агентов по продаже билетов, швейцаров, портье, офис-менеджеров турагентств и операторов по бронированию. Онлайн-сервисы, мобильные приложения и цифровые платформы позволяют туристам самостоятельно планировать поездки без посредников.

• Транспорт и логистика

В период 2025–2035 годов снизится потребность в рулевых и штурманах, водителях моторизованного оборудования, кочегарах паровозов, таможенных агентах, специалистах паспортного контроля и вызывальщиках локомотивных бригад. Основными причинами являются развитие беспилотного транспорта, автоматизация логистики и цифровизация транспортной инфраструктуры.

В период 2025–2035 годов рынок труда Казахстана будет активно меняться под влиянием автоматизации, цифровизации и развития искусственного интеллекта. Наибольшему риску сокращения спроса подвержены профессии, связанные с выполнением рутинных и повторяющихся операций, тогда как возрастает спрос на специалистов, обладающих цифровыми, аналитическими и технологическими компетенциями.

После исчезновения одних профессий рынок труда не только создает новые специальности, но и трансформирует уже существующие. Многие профессии не исчезнут полностью, однако их содержание, необходимые компетенции и требования к специалистам существенно изменятся под влиянием цифровизации, автоматизации и внедрения новых технологий.

Именно такие профессии относятся к категории трансформирующихся.

Трансформирующиеся профессии: новые роли вместо старых

В ближайшее десятилетие многие профессии не исчезнут, а перейдут на новый уровень. Например, Функции традиционных специалистов меняются: электрослесари, инженеры АСУ ТП (автоматизированная система управления технологическим процессом) и ИТ-специалисты всё чаще работают с автоматизированными системами управления.

В строительстве и горнодобывающей отрасли инженеры-конструкторы осваивают 3D-моделирование, маркшейдеры становятся цифровыми маркшейдерами и специалистами по лазерному сканированию, а операторы производства — специалистами по аддитивным технологиям и 3D-печати.

Серьезные изменения происходят и в транспортной сфере. Водители грузовой и специализированной техники постепенно переходят к управлению беспилотными машинами, а машинисты поездов — к дистанционному контролю железнодорожных составов.

Не менее заметная трансформация затрагивает цифровые профессии. Системные аналитики, специалисты по базам данных и инженеры по охране труда все чаще работают не с отдельными процессами, а с интеллектуальными системами, анализом больших данных и цифровой безопасностью предприятий.

НОВЫЕ ПРОФЕССИИ: СПЕЦИАЛЬНОСТИ БУДУЩЕГО

Развитие технологий не только меняет привычные профессии, но и создает совершенно новые. В период 2025–2035 годов в Казахстане будет расти спрос на специалистов, способных работать с искусственным интеллектом, большими данными, робототехникой, беспилотным транспортом и цифровыми производственными системами.

Так, в промышленности появятся менеджеры по эффективности управления предприятием, инженеры апгрейда оборудования, операторы робототехники, мастера 3D-печати и специалисты по автоматизации и этике данных. В транспортной отрасли будут востребованы проектировщики интерфейсов управления транспортом, операторы беспилотных машин, аналитики инцидентов транспортной безопасности и специалисты по безопасности беспилотного транспорта.

Одновременно возрастет потребность в профессиях, связанных с цифровыми технологиями и искусственным интеллектом, таких как промпт-инженер, ИТ-технолог и технолог квантового компьютеринга. Развитие экологической повестки также формирует спрос на экоаналитиков и эко-логистов, а широкое использование больших данных открывает новые возможности для аналитиков больших данных (Big Data), в том числе в сфере туризма.

Появление этих профессий отражает главную тенденцию современного рынка труда: наиболее востребованными становятся специалисты, которые умеют работать на стыке технологий, аналитики и управления инновациями.

*Представленные данные подготовлены на основе информации, содержащейся в Атласе новых профессий и компетенций Республики Казахстан (3-6 стр.)

Профориентация начинается не перед поступлением в вуз, а значительно раньше

Распространённое представление о профориентации связано со старшими классами, когда перед ребёнком встаёт вопрос выбора учебного заведения и будущей профессии. Однако в действительности основы профессионального самоопределения закладываются значительно раньше: в детстве, с формированием интересов, примеркой на себя разных ролей и пониманием собственного «я». Также в самоопределении немаловажную роль играют такие факторы, как задатки и предрасположенность. Давайте рассмотрим каждый возрастной этап более подробно.

Раннее детство (примерно 3–7 лет)

В этом возрасте основная форма деятельности — игра.

Именно через неё ребёнок:

- примеряет на себя разные роли (врач, учитель, продавец и др.);
- исследует окружающий мир;
- начинает формировать первые интересы.

На данном этапе, как и на любом другом, ребёнку необходимы участие и поддержка родителей.

Важно не ограничивать «несерьёзные» интересы (например, фразой «это просто игра»). Для ребёнка игра — это основной способ познания мира. Через неё он пробует разные роли, учится взаимодействовать с окружающими, развивает воображение и формирует первые интересы.

Также родителям необходимо включаться в игру, поддерживать инициативу ребёнка. Участие взрослого в игре усиливает чувство безопасности и значимости у ребёнка.

Стоит избегать навязывания гендерных и социальных стереотипов («это не для девочек/мальчиков»). Подобные установки могут существенно ограничивать интересы ребёнка и влиять на его самооценку. Важно давать возможность пробовать разные виды деятельности вне зависимости от пола, социальных ожиданий или стереотипов.

На этом этапе важно не «определить» профессию, а разрешить **пробовать и интересоваться**.

Пример практической активности с ребёнком этого возраста.

Ролевая игра «Магазин» (профессия продавца)

Предложите ребёнку организовать игру в магазин. Можно распределить роли: продавец, покупатель, кассир. В процессе игры ребёнок знакомится с базовыми элементами профессии: взаимодействие с людьми, счёт, ответственность, обслуживание.

Цель: познакомить ребёнка с основами профессии продавца, развивать навыки общения, счёта и понимание социальных ролей.

Шаг 1. Подготовьте пространство

Вместе с ребёнком организуйте «магазин» из подручных материалов: игрушек, продуктов, коробок. Можно сделать прилавок, ценники и игрушечные деньги.

Шаг 2. Обсудите профессию

Кратко поговорите о том, кто такой продавец, чем он занимается, как взаимодействует с покупателями и почему его работа важна.

Шаг 3. Распределите роли

Выберите роли продавца и покупателя (при желании можно добавить кассира). Договоритесь о простых правилах игры, которые по ходу можно усложнять.

Шаг 4. Разыграйте сценку

Начните игру и позвольте ребёнку проявлять инициативу, предлагать свои варианты и менять роли.

Шаг 5. Обсудите впечатления**После игры спросите:**

- Что тебе понравилось?
- Что было интересным или сложным?
- Хотел(а) бы ты попробовать другую роль?

Примечание: по такому же принципу можно знакомиться с другими профессиями — Таким же образом ребёнка можно знакомить и с другими профессиями - например, врача, инженера, фотографа или мобилографа. Обсуждение после игры помогает понять, что именно его заинтересовало, а что оказалось сложным или неинтересным.

Младший школьный возраст (7–11 лет)

Ребёнок на этом этапе начинает больше ориентироваться на результат и оценку. Ребёнок начинает замечать: что у него получается, а что нет; чем он отличается от других; какие интересы становятся более устойчивыми.

В этот возрастной период родителю важно обращать внимание на сильные стороны ребёнка, так как в младшем школьном возрасте у ребёнка активно формируется представление о себе: «я умею», «у меня получается», «я справляюсь».

Необходимо поддерживать усилия, а не только результат. В этом возрасте дети особенно чувствительны к оценке. Если внимание сосредоточено только на результате (оценках, победах), у ребёнка может формироваться страх ошибок и избегание сложных задач.

Также важно предлагать разные виды деятельности (кружки, хобби), но без давления. Младший школьный возраст — подходящее время для проб и расширения опыта. Разные кружки и занятия помогают ребёнку лучше понять свои интересы и способности. При этом важно учитывать его желания и состояние: не перегружать, не настаивать на продолжении, если интерес угас, и давать возможность менять направления. Такой подход формирует ощущение выбора и поддерживает внутреннюю мотивацию.

Здесь формируется важная опора: уверенность в себе и понимание своих сильных сторон.

Пример практической активности с ребёнком в этом возрасте.**«Проба роли дома»****Организуйте простые ролевые ситуации:**

- «учитель» — объясняет вам тему
- «повар» — придумывает меню
- «архитектор» — строит модель здания из конструктора

Важно не результат, а процесс и интерес ребёнка.

В 2024 году РОО «Сенімен Болашақ» реализовал проект по профориентации молодежи, направленный на осознанный выбор профессии, развитие личного потенциала и подготовку к будущей карьере.

В рамках проекта участники:

- определяли свои интересы и способности;
- знакомились с профессиями и требованиями рынка труда;
- формировали индивидуальные профессиональные планы;
- развивали навыки самоанализа и уверенность в своем профессиональном будущем.

Подростковый возраст (12–15 лет)

Период активного поиска себя.

Подросток:

- задаётся вопросами «кто я?» и «чего я хочу?»
- может часто менять интересы
- становится более чувствительным к оценке и давлению

На этом непростом этапе родители могут поддержать ребёнка, уважая его поиск и изменчивость интересов. В подростковом возрасте увлечения могут меняться, становиться более интенсивными или, наоборот, быстро угасать. Поэтому важно не обесценивать их фразами «это несерьёзно» или «ты ещё передумаешь».

Стоит избегать обесценивания. Для подростка его интересы часто имеют личностное значение и связаны с ощущением «кто я». Обесценивание может восприниматься как неприятие и приводить к закрытости или протесту.

Важно обсуждать интересы подростка, а не навязывать ему своё мнение («как тебе это?», «что тебе в этом нравится?»). Подростки особенно чувствительны к давлению и попыткам контроля. Формат открытого диалога помогает им лучше осознавать свои интересы, ценности и мотивацию.

На этом этапе важно создать безопасное пространство для поиска себя.

Пример практических активностей с ребёнком в этом возрасте.

«Сценарии будущего»

Предложите подростку представить несколько вариантов:

- «если я пойду в эту сферу...»
- «если выберу другое направление...»

Обсудите:

- Как будет выглядеть его жизнь?
- Что в этом варианте ему откликается, а что нет?
- Чувствует ли он уверенность?
- Комфортно ли ему в этой сфере?

Старший подростковый возраст (16–18 лет)

Период, когда необходимо принимать более конкретные решения:

- **выбор предметов**
- **направление обучения**
- **поступление**

Как родители могут поддержать подростка в старшем подростковом возрасте?

Родителям важно помогать подростку взвешивать плюсы и минусы разных вариантов образования и профессии, учитывая его интересы, возможности и перспективы, но не принимая решение за него.

Важно объяснять, что выбор можно изменить: можно переучиться, сменить направление или найти новые интересы. Это снижает страх ошибиться.

И главное — не усиливать давление. Экзамены и поступление важны, но это не «единственный шанс в жизни». Ценность подростка не определяется его результатами.

Здесь особенно важно: **поддержка в принятии решения, а не контроль.**

Примеры практических активностей с ребёнком в этом возрасте:

«Пробный день / погружение»

По возможности организуйте:

посещение дней открытых дверей в вузах
разговор со студентами
наблюдение за работой специалиста

Если нет такой возможности — используйте:

видео «один день из жизни»
интервью с представителями профессий

После этого важно обсудить с подростком его впечатления.

На каждом этапе задача родителя — не ускорить выбор, а помочь ребёнку лучше понимать себя. Именно накопленный опыт, внимание к своим ощущениям и возможность пробовать становятся основой для осознанного профессионального выбора в будущем.

В 2025 году

РОО «Сенімен Болашақ» реализовал проект «Моя профессия — моя гордость» по профессиональной ориентации учащихся Северо-Казахстанской области.

Проект помог школьникам 9–11 классов:

- лучше понять свои способности и интересы;
- познакомиться с востребованными профессиями;
- встретиться с представителями разных сфер;
- посетить предприятия;
- сделать осознанный выбор будущей профессии.

От выбора профессии — к уверенному будущему.

Наш опыт в профориентации: от осознанного выбора к уверенному будущему

В течение двух лет РОО «Сенімен Болашақ» реализовал проекты, направленные на поддержку молодежи Северо-Казахстанской области в профессиональном самоопределении. В 2024 году был реализован проект «Профессиональная ориентация», а в 2025 году эту работу продолжил проект «Мамандығым – мақтанышым». Несмотря на различия в программах, оба проекта объединяла одна задача — помочь молодым людям сделать более осознанный выбор своего профессионального будущего.

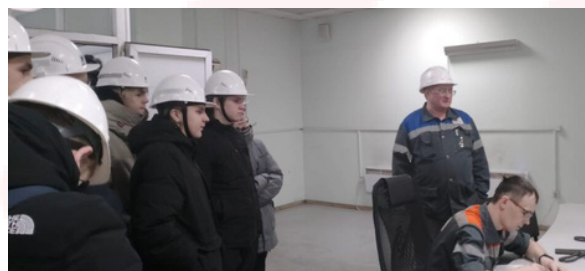

В 2024 году проект «Профессиональная ориентация» был направлен на учащихся Северо-Казахстанской области. Основной целью стало создание условий для осознанного выбора профессии с учетом личных интересов, способностей и реальных потребностей рынка труда.

Работа началась с того, что участники получили возможность лучше узнать себя. Проводились анкетирование учащихся и родителей, диагностическое тестирование, беседы и индивидуальная работа. Такой подход позволял не просто предложить подростку список подходящих профессий, а обратить внимание на его личные качества, интересы и потенциальные возможности.

Однако одной диагностики недостаточно. Результаты тестирования важно соотнести с реальным представлением о профессиях. Поэтому значительную часть проекта составило практическое знакомство с различными сферами деятельности. Учащиеся с представителями банковской сферы, правоохранительных и судебных органов, ИТ-сферы, медицины, государственной и военной службы. Всего было организовано 33 профориентационные встречи.

В проект также вошли конкурс эссе «Менің болашақ мамандығым», дебатный турнир, фасилитационные встречи с работодателями и педагогами, а также тренинг для родителей «Лабиринт профессий».

Отдельное место заняли экскурсии на предприятия и в организации. Благодаря этому школьники могли увидеть рабочий процесс изнутри, задать специалистам вопросы и получить представление о том, чем на самом деле занимается представитель той или иной профессии. Такой опыт помогает разрушать стереотипы и формировать более реалистичные ожидания от будущей профессиональной деятельности.

Работа с родителями была особенно важна, поскольку семья часто оказывает большое влияние на профессиональный выбор подростка. Во время тренинга участники обсуждали, как поддерживать ребёнка, не навязывая ему собственные представления о «правильной» профессии. Одним из инструментов стала формула «Хочу - Могу - Надо»: что ребёнку интересно, какие способности и навыки у него есть и какие направления востребованы на рынке труда.

Результаты проекта показали его практическую значимость. 80% участников отметили, что проект помог им лучше понять свои интересы и возможности, а 30% школьников изменили свои планы относительно выбора профессии. Это показывает, что качественная профориентационная работа способна влиять не только на уровень информированности, но и на реальные профессиональные намерения подростков.

2025 год: развитие и расширение возможностей. В 2025 году РОО «Сенімен Болашақ» продолжил работу в этом направлении, реализовав проект «Мамандығым – мақтанышым» для учащихся 9–11 классов Северо-Казахстанской области.

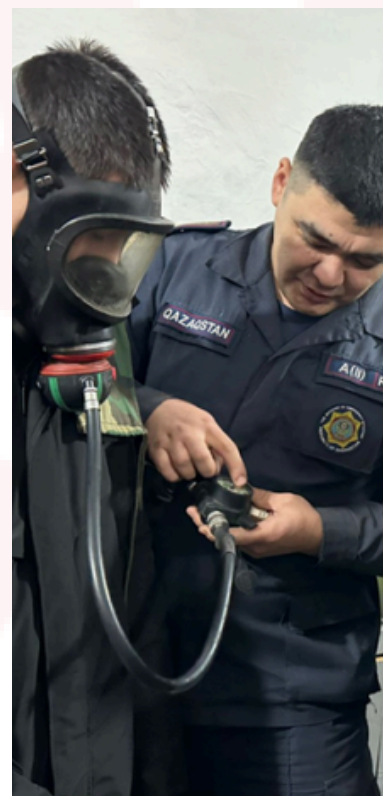
Сегодня значение выражения «Выбор профессии – выбор жизненного пути» стало ещё более актуальным. Современный рынок труда постоянно меняется: появляются новые профессии, а содержание уже существующих специальностей трансформируется. В таких условиях важно, чтобы школьник выбирал будущую профессию не случайно, а основываясь на своих способностях и интересах, потребностях общества и реальных требованиях рынка труда.

С этой целью по инициативе Павлодарского областного филиала РОО «Сенімен Болашақ» реализуется проект «Мамандығым – мақтанышым» по профессиональной ориентации учащихся Павлодарской области.

Проект рассчитан на восемь месяцев - с октября 2026 года по май 2027 года. В рамках проекта планируется охватить пять школ города Павлодара и районов области.

Основная цель проекта – помочь учащимся 8–11 классов осознанно подойти к выбору будущей профессии, получить профессиональные ориентиры с учётом требований рынка труда и способствовать их профессиональному самоопределению.

Перед современным школьником возникает множество вопросов, связанных с выбором профессии: «Какую профессию мне выбрать?», «Какая сфера соответствует моим способностям?», «В какой вуз или колледж поступить?», «Будет ли востребована выбранная профессия на рынке труда?». Ответы на эти вопросы важно искать ещё во время обучения в школе.

Особенность проекта «Мамандығым – мақтанышым» заключается в том, что он не ограничивается простым информированием учащихся о различных профессиях, а предполагает их активное участие в процессе профессионального выбора. В рамках проекта будут проводиться диагностическое тестирование для определения способностей и интересов учащихся, встречи с представителями различных профессий, мотивационные сессии и дни открытых дверей.

Также школьники смогут посетить организации-работодатели, предприятия и производственные объекты. Такие ознакомительные визиты позволят им увидеть практическую сторону различных профессий и получить более реалистичное представление о будущей профессиональной деятельности.

Таким образом, учащийся сможет не только получить информацию о профессии из книг или интернета, но и непосредственно пообщаться с представителями соответствующей сферы, увидеть их рабочую среду, узнать о требованиях к специалистам и сопоставить их со своими способностями и интересами.

Это является важной предпосылкой для осознанного профессионального выбора.

Выбирая профессию, ребёнок выбирает не только будущую сферу деятельности, но и во многом определяет своё будущее. Поэтому для того, чтобы этот выбор был осознанным, обоснованным и ответственным, школьнику необходимы правильные ориентиры, качественная информация и поддержка.

Главная ценность проекта «Мамандығым – мақтанышым» заключается не в том, чтобы показать учащемуся готовый путь, а в том, чтобы помочь ему самостоятельно найти свой.

Перизат Құрманәлі
Руководитель Павлодарского областного филиала
РОО «Сенімен Болашақ»

Реализация двух проектов позволила увидеть, что современная профориентация должна выходить за рамки традиционного подхода, когда подростку предлагают пройти один тест и получить несколько подходящих профессий.

Ребёнку важно дать возможность узнать себя, увидеть профессию изнутри, пообщаться с теми, кто уже работает в выбранной сфере, познакомиться с образовательными возможностями и получить поддержку семьи.

Не менее важно учитывать изменения самого рынка труда. Сегодня появляются новые профессии, меняются требования работодателей, развиваются цифровые направления, а востребованность отдельных специальностей может значительно меняться. Поэтому профессиональная ориентация должна помогать подростку не просто выбрать конкретную специальность, а научиться анализировать собственные ресурсы, интересы и возможности.

Наш опыт также показал необходимость дальнейшего развития профориентационной работы в школах. Важно усиливать системную диагностику, отслеживать изменения профессиональных интересов учащихся и продолжать работу с родителями и педагогами. Отдельное внимание необходимо уделять информированию молодежи о рабочих, технических и других востребованных профессиях, чтобы профессиональный выбор не ограничивался наиболее привычными направлениями высшего образования.

Таким образом, проекты «Профессиональная ориентация» и «Мамандығым – мақтанышым» стали последовательными шагами в развитии профориентационной работы РОО «Сенімен Болашақ». Они объединили учащихся, родителей, педагогов, образовательные организации и работодателей вокруг общей задачи — помочь молодому человеку осознанно определить свой профессиональный путь.

Профессия — это не просто специальность или способ заработка. Это часть жизненного пути человека. И чем лучше молодой человек понимает себя и возможности окружающего мира, тем больше возможностей сделать не случайный, а осознанный выбор.

Как поколения Z и Альфа выбирают профессию

Сперва хотелось бы сказать о том, что «зумеры выбирают так, а альфа — иначе» — это не строгий психологический закон. Поколенческие различия скорее отражают среду, в которой человек растёт. Особенно важно отметить, что большая часть Gen Alpha ещё только учится и пока не выбирает работу в полном смысле слова.

Как меняется подход к выбору профессии у нового поколения?

Сегодняшние подростки и молодые люди всё чаще воспринимают работу не только как способ заработка, но и как часть образа жизни. На выбор профессии влияют не только зарплата и престиж, но также интерес, возможность развиваться, условия труда, гибкость и соответствие работы личным ценностям. Для представителей молодого поколения всё большее значение имеют свобода и возможность самостоятельно выстраивать профессиональный путь. Отходит на второй план представление об «одной профессии на всю жизнь». Нынешние поколения не боятся уходить оттуда, где им некомфортно.

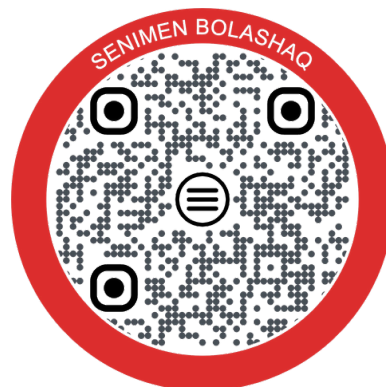
Раскроем понятие поколений:

Поколение Z (они же зумеры) — это цифровые аборигены, родившиеся примерно с 1997 по 2010 год, выросшие в эпоху появления интернета и социальных сетей, с уникальными ценностями и подходом к жизни. Для зумеров характерно стремление искать баланс между заработком, смыслом и личным благополучием.

При выборе работы для них могут иметь значение:

- интерес к содержанию работы — «Мне должно быть интересно то, чем я занимаюсь»;
- уровень дохода и финансовая стабильность;
- баланс работы и личной жизни;
- гибкий график и возможность удалённой работы;
- возможность учиться и развиваться;
- атмосфера в коллективе и отношение руководителя;
- соответствие работы личным ценностям.

Чтобы быть ближе к нашей работе и узнать больше о проектах, инициативах и деятельности нашей организации — просто отсканируйте QR-код. Будем рады познакомить вас с нашей работой!

При этом было бы ошибкой считать зумеров поколением, которому «не хочется работать». Скорее, они иначе определяют, ради чего стоит работать. Поскольку предыдущие поколения родились и выросли в других условиях, могут возникать недопонимания и столкновение ценностей на рабочих местах, где работают представители предыдущих поколений.

Зумеры чаще готовы воспринимать карьеру не как прямую лестницу, где человек **поступил в вуз → получил профессию → устроился на работу → постепенно стал руководителем.**

Вместо этого появляется более гибкая модель: **попробовал → понял, подходит ли → получил новые навыки → изменил направление → попробовал другое.**

Поколение Альфа — это дети, родившиеся с 2010 по 2024 год, первое полностью цифровое поколение XXI века, отличающееся высокой технологической адаптацией и уникальными психологическими особенностями.

Представители «Gen Alpha» выросли в среде, где YouTube, TikTok, игры, блогеры, онлайн-курсы и искусственный интеллект являются частью повседневной жизни.

Поэтому они гораздо раньше сталкиваются с профессиями, которых предыдущие поколения практически не видели: блогер, стример, разработчик игр, создатель цифрового контента, AI-специалист и т. д.

Для поколения Альфа особенно характерны:

1. Влияние цифровой среды

Ребёнок может узнать о профессии не из школьного учебника, а из видео человека, который уже работает в этой сфере.

2. Раннее знакомство с профессиями

Дети могут наблюдать за работой программистов, дизайнеров, врачей, инженеров, предпринимателей и других специалистов практически с любого устройства.

3. Стремление к самостоятельности

Онлайн-среда показывает ребёнку множество моделей самостоятельной занятости: создание контента, предпринимательство, фриланс, разработка собственных проектов.

4. Интерес к сочетанию разных сфер

Для нового поколения становится естественным сочетание нескольких интересов: например, технологии + творчество, психология + блогинг, медицина + IT.

5. Ориентация на опыт

Для них особенно важным может стать не просто рассказ о профессии, а возможность попробовать её элементы самостоятельно: создать приложение, снять видео, провести эксперимент, собрать робота, придумать дизайн и т. д.

А что, если ваш ребенок хочет стать блогером?

Если ребёнок хочет стать блогером, не стоит обесценивать это желание и пресекать его на корню. Необязательно, что это будет его окончательный профессиональный выбор.

Для профориентации это хороший повод исследовать, что именно привлекает ребёнка в этой деятельности.

Сначала важно выяснить, что именно нравится в специфике блогинга. Вместо фразы «это несерьёзная профессия» можно спросить:

- «Что тебе нравится в блогинге?»
- «Тебе больше нравится снимать, придумывать идеи, монтировать или общаться с людьми?»
- «Какие блогеры тебе нравятся и почему?»
- «Хотел(а) бы ты создавать контент даже без большого количества подписчиков?»

За желанием стать блогером могут стоять совершенно разные интересы: творчество, видеомонтаж, журналистика, актёрское мастерство, маркетинг, предпринимательство, коммуникация.

Затем предложите ребёнку попробовать себя в этой деятельности на практике.

Можно вместе сделать небольшой проект: придумать тему канала, снять короткое видео, написать сценарий, смонтировать ролик, придумать оформление и посмотреть на статистику.

После этого обсудите результаты.

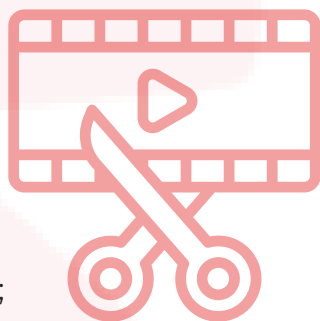
«Что тебе понравилось больше всего? А что оказалось скучным или сложным?»

Так ребёнок получает реальный опыт, а не только красивое представление о профессии, которую видит в социальных сетях, как ребёнок получает реальный опыт и видит не только привлекательную сторону профессии, представленную в социальных сетях, но и связанные с ней трудности, рутинные задачи и ответственность.

Далее покажите, что блогинг — это не одна профессия.

За одним блогером могут стоять сразу несколько видов деятельности:

- сценарист;
- оператор;
- видеомонтажёр;
- фотограф;
- дизайнер;
- журналист;
- SMM-специалист;
- маркетолог;
- предприниматель.

То есть интерес к блогингу может стать отправной точкой для исследования целой группы профессий.

Также важно обсудить обратную сторону. Важно показать ребёнку не только популярность и доход, но и то, что за контентом стоят регулярная работа, планирование, обучение, конкуренция, критика и ответственность.

Можно спросить:

«Как ты думаешь, сколько работы остаётся за кадром?»

Не стоит решать за ребёнка, «серьёзная» это профессия или нет. Лучше помочь ему исследовать собственный интерес, потому что именно ему предстоит работать по профессии, которую он выберет.

Пусть ребёнок попробует выполнить реальные задачи и самостоятельно поймёт: «Мне нравится именно это» или «мне нравилась только идея об этом».

Это хорошо иллюстрирует основную мысль: профориентация - не угадывание профессии, а постепенное исследование себя через опыт: **профориентация — это не угадывание профессии, а постепенное исследование себя через опыт.**

Мини-практика для родителей

Попробуйте выполнить небольшое упражнение:

1. Запишите:

- какую профессию/направление вы считаете «подходящим» для ребёнка
- почему именно (ваши аргументы)

2. Затем ответьте на вопросы:

- это больше про безопасность/стабильность или про интерес ребёнка?
- что сам ребёнок говорит об этом варианте?
- есть ли у него к этому живой интерес?

3. В завершение задайте ребёнку открытый вопрос:

- «Как ты сам(а) видишь свой выбор сейчас?»

Важно в этот момент не спорить, а выслушать.

Путь в профессию: история молодого металлурга

Мы хотим познакомить вас с историями молодых специалистов, которые уже нашли своё место в профессии. Их опыт показывает, что профессиональный путь не всегда начинается с чёткой детской мечты и не обязательно складывается по прямой траектории.

Героиня нашего интервью получила образование в сфере металлургии и сегодня работает инженером-технологом. В детстве она мечтала стать врачом, а о металлургии практически ничего не знала. Как она пришла в эту профессию, что помогло ей определиться и что она может посоветовать подросткам, которые пока не знают, кем хотят стать?

Далила — металлург, инженер-технолог

— Кем ты хотела стать в детстве?

— В детстве мои желания часто менялись, но примерно пять лет я мечтала стать врачом. В старших классах начала задумываться о длительности обучения и возможности быстрее начать работать. Кроме того, я хотела поступить на грант, а в медицину это сделать достаточно сложно. Поэтому решила рассмотреть другие варианты.

— Какие занятия тебе нравились в детстве?

— Больше всего я любила танцы, выступала на мероприятиях, занималась актёрским мастерством и писала стихи. Сейчас эти увлечения напрямую не связаны с моей профессией, но они помогли мне развить открытость, коммуникабельность и другие гибкие навыки (soft skills).

— Когда ты начала задумываться о профессии?

— По-настоящему — примерно на четвёртом курсе. Сначала я не была уверена, что буду работать по специальности, но потом решила попробовать применить полученные знания на практике.

— Что привлекло тебя в металлургии?

— Мне нравится хороший заработок, если говорить честно. Но также мне интересно постоянно развиваться, заниматься исследованиями и искать решения. В профессии много направлений, поэтому есть возможность расти и менять траекторию.

— Хорошо ли ты представляла профессию, когда поступала?

— Нет. В подростковом возрасте я даже не знала, что существует такая профессия. Представляла металлурга человеком, который просто стоит возле печи. Полностью поняла, чем занимается специалист, уже во время обучения.

— Как родители отнеслись к твоему выбору?

— Сначала они предлагали мне пойти в медицину и не совсем понимали мой выбор. Но когда я начала работать и развиваться, стали гордиться мной и поддерживать, хотя до сих пор не всегда понимают, чем именно я занимаюсь.

— Что ты посоветовала бы подростку, который пока не знает, кем хочет стать?

— Не торопиться искать одну идеальную профессию. Можно проходить профориентационные тесты, ездить на экскурсии, общаться с представителями разных профессий. Подростки часто выбирают то, что популярно или престижно, но важно сначала узнать, что стоит за профессией на самом деле.

— Кем бы ты стала, если бы не выбрала металлургию?

— Скорее всего, врачом. А ещё мне всегда нравилось актёрское мастерство, поэтому могла бы попробовать себя в этой сфере.

История героини показывает, что профессиональный путь не всегда начинается с осознанного выбора. Иногда интерес к профессии появляется уже во время обучения или работы. Важно не столько заранее угадать «свою» профессию, сколько дать ребёнку возможность пробовать, узнавать новое и постепенно понимать, что ему действительно подходит.

Путь в профессию: история бортпроводницы

Героиня нашего интервью получила образование в сфере иностранных языков, а сегодня работает бортпроводницей. В детстве она мечтала о дизайне, в школе планировала стать переводчиком или учителем, а в авиацию пришла совершенно неожиданно.

— Кем ты хотела стать в детстве?

— Я точно не знала, кем хочу быть. Я знала, кто такая стюардесса, и думала, что было бы здорово работать в самолёте. Но больше всего я любила рисовать и придумывать одежду, поэтому какое-то время хотела стать дизайнером.

Меруерт — бортпроводница

— Какие занятия тебе нравились в детстве и школе?

— Я любила рисовать одежду и придумывать разные дизайны. В школе мне нравилось изучать языки. У нас был углублённый английский, и позже эти знания очень помогли мне в обучении и работе в авиации.

— Когда ты начала задумываться о профессии?

— Примерно в 10–11 классе. Из вариантов, которые я тогда рассматривала, были переводческое дело и преподавание. Я хорошо знала английский, поэтому решила поступать на переводчика. В итоге окончила факультет иностранных языков и сначала работала в языковом центре. После этого начался COVID-19, центр закрылся, и в этот момент в Караганде проходил набор бортпроводников. Я решила просто прийти из интереса — тем более что подходила по основным критериям: соответствовала требованиям по знанию языков, росту и другим параметрам. В итоге прошла отбор и медицинскую комиссию, затем прошла интенсивное обучение около полутора месяцев и экзамены во Франкфурте.

— Что помогло тебе пройти этот путь?

— Мне помогло хорошее знание английского — обучение давалось достаточно легко. Также я была уже взрослой, на тот момент мне было 22 года, и я понимала, чего хочу. Ещё мне не очень подходила обычная офисная работа: график с ранним подъёмом, дорогой на работу и обратно и небольшим количеством времени на себя.

— Как ты представляла работу бортпроводника до начала обучения?

— Я думала, что это в основном обслуживание пассажиров, примерно как работа официанта. Но на самом деле главная задача бортпроводника - обеспечение безопасности пассажиров. Работа очень строго регламентирована, необходимо хорошо знать инструкции и уметь действовать в нестандартных ситуациях.

— Что привлекло тебя в авиации?

— Возможность путешествовать, посещать разные страны, постоянно развиваться и использовать английский язык. Мне также нравился сам формат работы, который отличается от стандартного офисного графика. При этом нужно учитывать, что график ненормированный. Но режим отдыха строго соблюдается: до и после рейса предусмотрено необходимое время по 12 часов для восстановления.

— Как родители отнеслись к твоему выбору?

— Они удивились, когда узнали, что я прошла отбор. Но поддержали меня и отпустили. Думаю, свою роль сыграло и то, что на тот момент мне было уже 23 года и компания была официальной и надёжной.

— Что ты посоветовала бы школьникам, которые сейчас выбирают профессию?

— Заниматься тем, что нравится и что хорошо получается. А ещё важно пробовать разные варианты и не бояться менять направление. Кроме профессиональных знаний, сегодня важно уметь представить себя: подготовиться к собеседованию, правильно составить резюме, продумать свой внешний вид и научиться рассказывать о своих сильных сторонах.

— Кем бы ты могла стать, если бы не пошла в авиацию?

Скорее всего, переводчиком или специалистом в сфере образования — то есть продолжила бы работать по своей специальности. Я думаю, что в любой работе может наступить момент выгорания. Важно вовремя сделать паузу, отдохнуть и понять, хочется ли тебе вернуться к этой деятельности или попробовать что-то новое.

Эта история напоминает, что первоначальный выбор профессии не обязательно определяет весь дальнейший путь. Интерес к языкам привёл героиню к обучению на переводчика, а случайная возможность — в авиацию. Иногда именно готовность попробовать новое помогает найти профессию, которая действительно подходит человеку.

Истории молодых специалистов показывают, что профессиональный путь редко бывает прямым и заранее определённым. Кто-то с детства мечтает об одной профессии, кто-то выбирает направление почти случайно, а кто-то находит своё дело уже во время учёбы или работы. Детские интересы могут перерасти в профессию, а могут просто помочь сформировать важные навыки.

Поэтому задача родителей — не требовать от ребёнка раннего и окончательного ответа на вопрос «Кем ты будешь?», а помогать ему пробовать, исследовать разные направления и лучше понимать себя. Важно помнить: выбор профессии — это не экзамен, который можно сдать только один раз. Профессиональный путь может меняться, и это не ошибка, а естественная часть развития человека.

Практические рекомендации для родителей

1. Отделяйте свои ожидания от интересов ребёнка

Спросите себя: «Это выбор ребёнка или моё представление о том, что для него лучше?» Не ориентируйтесь только на престиж, доход или свои нереализованные желания.

2. Обсуждайте выбор, а не убеждайте

Задавайте вопросы: «Что тебе нравится?», «Что привлекает?», «Какие есть сомнения?» Это помогает ребёнку самостоятельно анализировать свои интересы.

3. Принимайте отсутствие интереса как сигнал

Если ребёнку что-то неинтересно, выясните, почему. Это поможет понять, что ему действительно подходит.

4. Не сравнивайте ребёнка с другими

У каждого свой темп профессионального самоопределения. Важнее осознанность выбора, а не скорость.

5. Давайте возможность пробовать

Кружки, мастер-классы, экскурсии и профессиональные пробы помогают узнать профессию через практический опыт.